

**UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI**

**Pedagogická fakulta**

**BAKALÁŘSKÁ PRÁCE**

**2013**

**Monika Kunrtová**

**UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI**  
**PEDAGOGICKÁ FAKULTA**  
**Katedra společenských věd**

Monika Kunrtová

Obor: Anglický jazyk se zaměřením na vzdělávání a společenské  
vědy se zaměřením na vzdělávání

**HUMANITÁRNÍ ORGANIZACE A NADACE**  
**ČLOVĚK V TÍSNI**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. David Hampl, Ph.D.

Olomouc 2013

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedenou literaturu a zdroje.

V Olomouci dne 14.6.2013

.....  
Podpis autora práce

### **Poděkování**

Děkuji Mgr. Davidu Hamplovi, Ph.D., za odborné vedení bakalářské práce, poskytování rad a materiálůvých podkladů k práci.

## Obsah

Úvod.....	8
1 Mezinárodní organizace .....	9
1.1 Mezinárodní vztahy.....	9
1.2 Mezinárodní organizace .....	10
1.2.1 Klasifikace mezinárodních organizací.....	11
1.3 Občanská společnost .....	12
1.3.1 Organizovaná občanská společnost v Českých zemích.....	14
1.3.2 Občanská společnost a demokratický stát .....	15
1.3.3 Stát a občanský sektor.....	16
1.3.4 Trh a občanský sektor .....	16
1.3.5 Rada vlády pro nestátní neziskové organizace .....	16
1.3.6 Management organizací občanské společnosti.....	17
1.3.7 Poslání a cíle organizace.....	18
1.3.8 Mezinárodní spolupráce subjektů občanské společnosti v Evropě.....	18
1.3.9 Selhání občanského sektoru.....	18
1.4 Humanitární organizace .....	19
1.4.1 Mezinárodní humanitární právo.....	20
1.4.2 Ochrana obětí ozbrojených konfliktů .....	22
2 Rozvojová politika.....	25
2.1 Cíle a principy rozvojové politiky EU .....	25
2.1.1 Institucionální struktura .....	26
2.1.2 Vývoj rozvojové politiky EU.....	27
2.1.3 Členské státy a rozvojová politika EU.....	28
2.2 Spolupráce EU s rozvojovými zeměmi Asie .....	29
2.2.1 Spolupráce EU se zeměmi Latinské Ameriky .....	30
2.2.2 Spolupráce mezi EU a zeměmi Středomoří a Blízkého východu.....	30

2.2.3	Spolupráce EU se zeměmi bývalého východního bloku .....	31
2.3	Podstata problémů zemí Jihu .....	32
2.3.1	Nový přístup k rozvoji .....	32
2.3.2	Změny v zemích Severu .....	33
2.4	Svrchovanost .....	34
2.4.1	Potravinová svrchovanost .....	34
2.4.2	Energetická svrchovanost .....	34
2.4.3	Hospodářská svrchovanost .....	36
2.4.4	Politika potravinové pomoci .....	36
2.5	Rozvojová pomoc a alternativní přístupy .....	37
2.6	Rozvojová spolupráce .....	38
2.6.1	Základní témata rozvojové spolupráce .....	39
3	Nadace a nadační fondy .....	42
3.1	Vymezení pojmu nadace a nadační fondy .....	42
3.1.1	Postkonfliktní rekonstrukce .....	43
3.1.2	Majetek nadace .....	44
3.1.3	Srovnání nadací a nadačních fondů .....	44
3.2	Zřízení a vznik nadace .....	44
3.2.1	Účel nadace .....	45
3.2.2	Organizační struktura nadace .....	46
3.2.3	Zrušení a zánik nadace .....	46
3.3	Nadace v České republice .....	46
3.4	Vznik analytického pracoviště v ČR .....	47
4	Nadace Člověk v tísni .....	49
4.1	Historie společnosti Člověk v tísni .....	49
4.2	Činnost nadace Člověk v tísni .....	53

4.2.1	Zdraví a sociální služby .....	54
4.2.2	Vzdělávání .....	55
4.2.3	Obživa a zajištění potravy.....	55
4.2.4	Voda a hygiena .....	56
4.2.5	Životní prostředí a místní rozvoj .....	56
4.2.6	Občanská společnost a dobré vládnutí.....	56
4.3	Struktura organizace.....	57
Závěr	.....	59
Seznam zkratk	.....	60
Seznam použité literatury	.....	61
Seznam elektronických zdrojů	.....	63

ANOTACE

## Úvod

Cílem mé bakalářské práce bude charakterizovat humanitární organizace a zvláště bude věnována pozornost nadaci Člověk v tísni. Definujeme mezinárodní organizace v rámci mezinárodních vztahů a uvedeme jejich působení. Objasníme pojem občanská společnost a rozlišíme některá její dělení. Zaměříme se na působení humanitárních organizací a seznámíme se s mezinárodním humanitárním právem. Práce se bude soustředit na vývoj rozvojové politiky a na její institucionální strukturu, objasní základní problémové oblasti rozvojových zemí a uvede určitá řešení. Následně bude věnována pozornost pojmům nadace a nadační fondy a určitým podmínkám, které jsou nezbytné pro jejich vznik. Zvláště se bude práce zaměřovat na nadaci Člověk v tísni, její historii a činnost u nás i ve světě.

V první kapitole bude věnována pozornost mezinárodním organizacím. Stručně charakterizujeme vývoj mezinárodních vztahů, vymezíme pojem mezinárodní organizace, uvedeme jejich vývoj a zaměření. Důležitou součástí této kapitoly bude klasifikace mezinárodních organizací, kde si vysvětlíme základní rozdíl mezi vládními a nevládními organizacemi. Objasníme pojem občanská společnost a zaměříme se zejména na vztah mezi státem a občanským sektorem. V rámci mezinárodního humanitárního práva uvedeme činnost a působení humanitárních organizací.

Druhá kapitola bude věnována rozvojové politice. Vymezíme základní cíle rozvojové politiky, její vývoj a definujeme instituce, které se podílejí na rozvojové spolupráci v Evropské unii. Následně se budeme věnovat činnosti rozvojové politiky v rámci členských států a uvedeme příklady spolupráce EU s rozvojovými zeměmi. Klíčová část této kapitoly se bude věnovat příčinám problémů v rozvojových zemích a také případným řešením.

Třetí kapitola se nazývá nadace a nadační fondy. Na úvod definujeme nadace a nadační fondy a poskytneme jejich srovnání. Charakterizujeme organizační strukturu nadace a její hlavní orgány, které jsou zodpovědné za činnost celé nadace.

Ve čtvrté kapitole bude věnována pozornost nadaci Člověk v tísni. Popíšeme vývoj nadace ČvT od jejího počátku v roce 1992 a zmíníme významné osobnosti, které se podíleli na jejím vzniku. Zaměříme se na činnosti této nadace a na její klíčové oblasti.

V českém prostředí se problematikou mezinárodních organizací zabývá Š. Waisová. Podnětnou prací pro oblast občanské společnosti byla kniha „Občanský sektor“ od M. Skovajsy. V případě nadace ČvT byly velmi přínosné webové stránky nadace.



# 1 Mezinárodní organizace

V této kapitole se budeme věnovat mezinárodním organizacím v rámci mezinárodních vztahů. Zaměříme se zejména na pojem občanská společnost a na její dělení. Vymezíme pojem humanitární organizace a mezinárodní humanitární právo.

## 1.1 Mezinárodní vztahy

Názor na dobu vzniku mezinárodních vztahů se liší. Část tvrdí, že mezinárodní vztahy jako obor existovaly již ve staré Číně či Egyptě. Jiní zase považují mezinárodní vztahy za obor moderní doby. Š. Waisová uvádí počátek 20. století. Mezinárodní vztahy se vyvíjely jako podobor politické vědy. Od té doby vznikla celá řada podoborů mezinárodních vztahů, které jsou úzce spjaty s vývojem lidských společností a mezinárodního systému.

V současné době existuje mnoho podoborů mezinárodních vztahů: diplomatická studia, analýza zahraniční politiky, rozvojová studia, lidská práva, mezinárodní právo, mezinárodní organizace, mírová studia a řešení konfliktů, bezpečnostní studia aj.

Je velmi obtížné vymezit předmět oboru mezinárodních vztahů. Většina myslitelů se shoduje, že: „*Hlavním úkolem mezinárodních vztahů je zkoumat a vysvětlovat mezinárodní prostředí., jeho charakter a proměny, možnosti a způsoby přežití lidského druhu a vzorce konfliktů a spolupráce mezi státy.*“<sup>1</sup> Existuje však celá řada definic, které se mění podle dění ve společnosti. Mezinárodní vědy se začaly rozvíjet po 1. světové válce, kdy se zvyšoval zájem o zahraniční politiku, která se dostávala do popředí díky rozvoji komunikačních prostředků a médií. Diplomacie a zahraniční politika se stala záležitostí nejen evropských států, jejich diplomatů ale i veřejnosti.

Š. Waisová ztotožňuje mezinárodní vztahy se zahraniční politikou USA, která byla ve 20. století hybnou silou celosvětové politiky. Tato převaha americké politiky v oboru mezinárodních vztahů je často považována za negativní. V mezinárodních vztazích převažovaly západní představy na mezinárodní politiku. Mnoho kritiků upozorňovalo na tento monokulturní přístup, který bránil odlišnému vnímání společnosti, státu či jedince v nezápadní společnosti.

---

<sup>1</sup> WAISOVÁ, Šárka. *Úvod do studia mezinárodních vztahů*. Vyd. 3. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 19.

Rozvojová studia patří k novějším podoborům mezinárodních vztahů. Zabývaly se charakteristikou nezápadních společností, zkoumaly rozdíly mezi vyspělejšími a chudšími společnostmi. Chtěly docílit rovnoprávnosti méně rozvinutých oblastí s těmi rozvinutějšími v mezinárodní politice. Rozvojová studia zůstala ve stínu v období konfliktu Východ-Západ, kdy se svět rozdělil na dva tábory, státy se odmítaly podílet na mezinárodní politice. V 70. letech 20. století se stále více zadlužovaly země třetího světa a objevilo se několik finančních krizí.

V Československu se obor mezinárodní vztahy začal vyvíjet v meziválečném období. Tento vývoj však byl několikrát přerušen z důvodu politických režimů.<sup>2</sup>

## 1.2 Mezinárodní organizace

Studium mezinárodních organizací bylo až do poloviny 20. století jen okrajovým podoborem mezinárodních vztahů. Po 2. světové válce vznikla řada nejen mezinárodních vládních organizací, ale i nevládních organizací. V dnešní době se studium mezinárodních organizací přestalo zajímat o existenční otázky a zaměřilo se spíše na činnost a transformaci mezinárodních institucí.

Existuje řada definic mezinárodních organizací, ale vědci se nemohou shodnout, která z nich by nejlépe vystihovala tento pojem. Š. Waisová se domnívá, že: „*Mezinárodní organizace reprezentuje institucionální formu založenou na formálním systému pravidel a cílů, administrativním aparátu a formálních a materiálních skutečnostech – statutu, fyzickém vybavení, sídle, vlastních zaměstnancích, finančních prostředcích, správní hierarchii, orgánech atd.*“<sup>3</sup>

První mezinárodní organizace začaly vznikat v 19. století. Zaměření těchto mezinárodních kooperativních institucí se rozděluje do dvou oblastí, jednak na spolupráci v oblasti zajištění míru a bezpečnosti a také na spolupráci v ekonomické a sociální oblasti. Snaha o vytvoření regionální spolupráce se objevuje nejen v Evropě ale i na Západě. Od konce 19. století se státy na Západě zúčastňují tzv. Panamerických konferencí, jejichž cílem bylo spolupracovat v oblasti zajištění míru a bezpečnosti. K velkému nárůstu počtu

---

<sup>2</sup> WAISOVÁ, Šárka. *Úvod do studia mezinárodních vztahů*. Vyd. 3. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 20-52.

<sup>3</sup> tamtéž, s. 140.

mezinárodních organizací došlo v polovině 20. století. Jedna z regionálních bezpečnostních organizací byla Severoatlantická aliance NATO či Západní unie. Jako ekonomické regionální organizace vzniklo Evropské společenství uhlí a oceli či Rada vzájemné hospodářské pomoci. Později začaly vznikat regionální organizace i v Asii a v Africe např. Hospodářské sdružení západoafrických států nebo Organizace africké jednoty. Od konce 50. let 20. století začaly vznikat také nevládní organizace. V dnešní době většina států klade velký důraz na členství v mezinárodních organizacích.<sup>4</sup>

### 1.2.1 Klasifikace mezinárodních organizací

Mezinárodní organizace můžeme rozdělit do tří kategorií: podle typu členství, podle rozsahu členství nebo podle cílů a pole působnosti.

Podle typu členství existují dva typy mezinárodních organizací: Mezinárodní vládní organizace – organizace, které vznikly na základě zakládajících smluv jednotlivých vlád. *„Takové organizace se obvykle skládají ze shromáždění zástupců (kongres, valné shromáždění), voleného orgánu na určitou dobu s omezeným počtem členů (výbor, rada) a sekretariátu řízeného tajemníkem (ředitelem). Vládní organizace obvykle mají trvalý nebo dočasný charakter. Trvalé působí bez časového omezení (např. OSN) a dočasné se zřizují na základě plnění určitého úkolu. Po splnění zanikají (např. IRO – Mezinárodní organizace pro uprchlíky).“<sup>5</sup>*

Nevládní organizace – nevznikly na základě mezinárodní smlouvy, členy nejsou státy, ale fyzické, či právnické osoby nebo instituce a sdružení s veřejným nebo soukromým charakterem. Příkladem nevládní organizace může být Mezinárodní Červený kříž.

Podle rozsahu členství rozdělujeme organizace na regionální organizace, kde jsou aktéři z určitého regionální oblasti a cizí aktéři jsou vyřazeni. Členství v univerzální organizaci není omezeno regionálně. V dnešní době se však mezinárodní organizace dělí

---

<sup>4</sup> WAISOVÁ, Šárka. *Úvod do studia mezinárodních vztahů*. Vyd. 3. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 139-145.

<sup>5</sup> LNĚNIČKA, Libor. Vybrané texty z politické geografie. *Mezinárodní organizace a vybrané integrační procesy ve světě* [online]. 2011 [cit. 2013-05-05]. Dostupné z: <http://is.muni.cz/do/rect/el/estud/pdf/js11/geo/web/pages/mezinarodni-organizace-integracni-procesy.html>

na mezinárodní organizace s limitovaným a nelimitovaným členstvím nebo intenzivním a extenzivním členství. Organizace s limitovaným členstvím vylučují některé aktéry z důvodu nějaké vlastnosti, organizace s extenzivním členstvím zahrnují velké množství aktérů. Dále se mezinárodní organizace dělí podle cílů a pole působnosti. Většina mezinárodních organizací má své cíle a rozsah působnosti uvedené ve svém zakládajícím dokumentu.<sup>6</sup>

### **1.2.2 Role mezinárodních organizací**

Role mezinárodních organizací se v průběhu let měnila. V 19. století měly mezinárodní organizace roli nástroje politiky svých členů, kdy suverénní státy mají moc a snaží se ji využít, aby uplatnily svůj zájem. Další roli, kterou mohou mezinárodní organizace mít je role arény, kdy se organizace snaží, aby se její členové scházeli a diskutovali o problémech, řešili je atd. Třetí role, kterou mohou organizace mít je role samostatného aktéra, kdy mohou mezinárodní organizace jednat nezávisle na svých členech. Organizace má svou vlastní strukturu, politiku či finanční prostředky. Jako příklad samostatného aktéra můžeme uvést Evropskou unii.<sup>7</sup>

### **1.3 Občanská společnost**

Pojem občanská společnost se dostává do popředí v 80. letech 20. století. K.B. Müller uvádí čtyři příčiny tohoto oživení. První příčinou byl boj proti komunistickým totalitním režimům v Evropě, kdy společnost bojovala za lidská práva. Druhou příčinou bylo zhroucení režimů, což znamenalo přeměnu postkomunistických společností v demokracii, jako byla na Západě. Třetí příčinou byla krize sociálního státu, který není schopný řešit vážné ekonomické a sociální problémy. Poslední čtvrtou příčinou byla reakce na stávající změny ve společnosti.<sup>8</sup>

---

<sup>6</sup> WAISOVÁ, Šárka. *Úvod do studia mezinárodních vztahů*. Vyd. 3. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 147.

<sup>7</sup> tamtéž, s. 151.

<sup>8</sup> MÜLLER, Karel B. *Politická sociologie: Politika a identita v proměnách modernity*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, s. 81.

K vymezení pojmu občanská společnost existuje řada definic., *Občanská společnost může být definována jako prostor jednání a sdružování mezi rodinou, trhem a státem.*<sup>9</sup> Zahrnuje několik organizací, jako jsou spolky, nadace, církve a školy či muzea, které jsou určitým způsobem prospěšné společnosti. Občanská společnost zahrnuje také část neorganizovanou, do které patří neformální společenství, veřejná shromáždění, demonstrace a také samotní občané.

Část občanské společnosti, která je tvořena organizacemi, bývá označována jako občanský sektor či organizovaná občanská společnost. Organizovaná občanská společnost může být známa pod pojmem občanský, neziskový nebo třetí sektor. Nemůžeme zaměňovat pojem občanská společnost a občanský sektor. Do občanské společnosti patří neformální občanské aktivity, různé podoby sdružování, ale také sem patří hodnoty, společenské normy a zvyklosti, které lidem určují, jak jednat. Dá se říci, že občanská společnost je širší pojem než občanský sektor.

V minulosti existovalo několik definic organizací občanské společnosti, ale obsahovaly mnoho nedostatků a nepřesností. Salamon a Anheier navrhli novou strukturálně-operacionální definici, která se skládá z pěti znaků, které musí subjekt splňovat, aby byl považován za organizaci občanské společnosti: organizovanost - každý subjekt je institucionalizovaný; soukromý charakter a nezávislost na státu - subjekt není součástí státu ani není státem řízen, avšak může od státu přijmout různé prostředky pro svou činnost; zásada nerozdělování zisku - subjekt nerozděluje zisk mezi členy, vlastníky či manažery, subjekt může dosahovat zisku, ale ten musí použít pouze pro vlastní poslání; samosprávnost - subjekt se spravuje sám; dobrovolnost - na činnosti subjektu se podílí také dobrovolníci, to však neznamená, že všichni členové organizace musí být dobrovolníci.

M. Skovajsa rozděluje organizace občanské společnosti podle typu. OOS z hlediska členství: členské organizace – mají institut členství a členskou základnu (občanská sdružení, odbory, družstva); nečlenské organizace – nemají členy, ale mají pracovníky správních orgánů (nadace, nadační fondy, obecně prospěšné společnosti).

OOS z hlediska typu činnosti: servisní OOS – poskytují služby členům i nečlenům (organizace působící v sociální, zdravotní či vzdělávací oblasti); zájmové OOS – členové

---

<sup>9</sup> SKOVAJSA, Marek a kol. *Občanský sektor: Organizovaná občanská společnost v České republice*. Vyd 1. Praha: Portál, 2010, s.30.

mají možnost realizace vlastních zájmů a trávení volného času (zájmové kroužky, sportovní oddíly apod.); advokační OOS – veřejně obhajují zájmy vlastních členů i jiných skupin obyvatelstva (odbory, lobbistické skupiny, organizace zaměřené na ochranu životního prostředí apod.).

OOS z hlediska prospěšnosti: vzájemně prospěšné OOS – jsou prospěšné pouze svým členům, zajišťují pro ně zábavu, nabízejí jim podporu, nejen finanční (sportovní oddíly, zájmové spolky atd.); veřejně prospěšné OOS – jsou prospěšné veřejnosti (nadace, nadační fondy, obecně prospěšné společnosti, občanská sdružení, která pečují o bezdomovce, hájí lidská práva, zajišťují humanitární a rozvojovou pomoc).

Salamon a Anheier rozlišují určité funkce organizací občanské společnosti: poskytování služeb; advokační funkce – hájí soukromé i veřejné zájmy; budování komunity – vytváření a upevňování vztahů v komunitách; sebevyjadřovací funkce – jednotlivec může vyjádřit své vyznání; ochrana hodnot – uchovávají společenské hodnoty, inovační funkce – přináší do praxe nové postupy a názory; charitativní funkce – provozují charitativní činnost; podpora společenských změn – podílejí se na změnách ve smýšlení a chování jednotlivců; podpora pluralismu – pomáhají znevýhodněným skupinám a menšinám.<sup>10</sup>

### 1.3.1 Organizovaná občanská společnost v Českých zemích

M. Skovajsa uvádí, že v naší zemi mají významný vliv církevní instituce a nábožensky motivované dobročinnosti. V rámci katolické církve vznikla řada charitativních institucí – špitály, útulky, ústavy či spolky.

V České republice existují nábožensky motivované OOS: Česká Katolická charita – největší organizace občanské společnosti, která poskytuje zdravotní a sociální služby v ČR. Diakonie Českobratrské církve evangelické – poskytuje sociální, zdravotní a vzdělávací služby lidem, kteří je potřebují. ADRA – věnuje se humanitární a rozvojové pomoci, pomáhá obětem přírodních katastrof a uskutečnila řadu svých projektů v několika zemích světa.<sup>11</sup>

---

<sup>10</sup> SKOVAJSA, Marek a kol. *Občanský sektor: Organizovaná občanská společnost v České republice*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s. 31-43.

<sup>11</sup> tamtéž, s. 50.

### 1.3.2 Občanská společnost a demokratický stát

Občanská společnost je v demokratickém státě závislá na zájmu občanů. „*Občanská společnost je společností občanů.*“<sup>12</sup> Občanství je členství v určitém státu spojené s právy a povinnostmi. Dříve občanství neznamenovalo jen pasivní státní příslušnost, ale také aktivní participaci na výkonu moci. V dnešní době mají občané velmi negativní přístup k politice a zůstávají pasivní. Občanská společnost může být ohrožena, pokud nejsou zaručena její občanská práva. Práva shromažďovací a sdružovací jsou nepostradatelná pro výkon základních aktivit lidí v občanské společnosti. Mezi občany a státem musí existovat instituce, které občanům umožní vyjadřovat jejich zájmy. Pro tuto oblast se používá název zprostředkující sféra. „*Je to soubor institucí a organizací, jejichž prostřednictvím dochází k prosazování zájmů občanů v politickém systému.*“<sup>13</sup>

K.B.Müller rozlišuje čtyři funkce ve vztahu občanské společnosti a státu. První je ochranná funkce – občanská společnost je nestranná a nezávislá na státní moci, čímž se snaží zabránit rozpínavosti státní moci a zamezit občanské pasivitě, nárůstu korupce a politického extremismu. Druhá funkce je legitimizační – občanská společnost legitimizuje stát a jeho vládu. Aby byly zákony efektivní, musí být založeny na důvěře občanů. Občanská společnost legitimizuje vládu v případě, že souhlasí s její činností a že vládní kroky jsou v souladu s požadavky občanské společnosti. Třetí je funkce participační – v rámci občanské společnosti by mělo být umožněno aktivní zapojení občanů do správy veřejných záležitostí. Rozsáhlá občanská participace může vést k větší kvalitě demokratického politického rozhodování. Jako poslední je integrační funkce – aby byly splněny zájmy občanské společnosti, je velmi důležitá spolupráce mezi lidmi, díky níž je možné ovlivňovat politická rozhodnutí. Občanská společnost dává prostor ke spolupráci lidí se stejnými hodnotami a normami.<sup>14</sup>

M. Skovajsa rozlišuje dvě kategorie zájmových skupin: soukromé – hájí zájmy svých členů (odborníky) a veřejné – hájí zájmy související s obecným blahem společnosti (organizace usilující o dodržování lidských práv).

---

<sup>12</sup> SKOVAJSA, Marek a kol. *Občanský sektor: Organizovaná občanská společnost v České republice*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s.72.

<sup>13</sup> tamtéž, s.75.

<sup>14</sup> MÜLLER, Karel B. *Politická sociologie: Politika a identita v proměnách modernity*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, s. 92-94.

Ne všechny občanské aktivity mají pozitivní obsah či cíle. Existují také protidemokratická hnutí či sdružení, která jsou nazývána jako neobčanská společnost.<sup>15</sup>

### 1.3.3 Stát a občanský sektor

M. Potůček konstatuje, že stát může zaujmout různé postavení k občanskému sektoru. Může bránit jeho vzniku či omezit jeho činnost nebo naopak podporovat jeho rozvoj a uplatnění nebo se o něj vůbec nezajímat.

Někdy může neziskový sektor fungovat jako náhražka nefungujícího státu. Například Pomoc obětem trestných činů – tuto pomoc by měl poskytovat výhradně stát, u nás péči nahrazuje sdružení Bílý kruh bezpečí a další. Péče o bezdomovce – se u nás rozvinula zejména po roce 1989, v této oblasti u nás začala působit Armáda spásy. Neziskový sektor může doplňovat činnost státu nebo iniciovat legislativní změny. Tvorba a ochrana životního prostředí – stát by bez spolupráce s neziskovými organizacemi nepřijal řadu zákonů, spojené s ochranou životního prostředí. Vzdělávací politika a bezpečnost.<sup>16</sup>

### 1.3.4 Trh a občanský sektor

Významnou roli ve vztahu trhu a občanského sektoru hraje instituce sponzorství. Ziskový sektor prostřednictvím dobrovolných příspěvků podporuje občanský sektor. Avšak může dojít na situaci, kdy činnosti institucí neziskového sektoru nejsou regulovány zákonem, a může dojít ke zneužívání této institucionální formy. Mnohdy se můžou neziskové organizace stát prostředkem pro daňové úniky či jiné obohacování.<sup>17</sup>

### 1.3.5 Rada vlády pro nestátní neziskové organizace

Problematikou OOS v ČR se zabývá Rada vlády pro nestátní neziskové organizace, která vznikla v roce 1998. *„Předkládá vládě materiály týkající se organizací občanské společnosti a podmínek pro jejich působení. V rámci rady pracují tři stálé výbory, které připravují podklady pro návrhy v oblastech, v nichž působí. Je to Výbor pro Evropskou*

---

<sup>15</sup> SKOVAJSA, Marek a kol. *Občanský sektor: Organizovaná občanská společnost v České republice*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s. 75.

<sup>16</sup> POTŮČEK, Martin. *Nejen trh: Role trhu, státu a občanského sektoru v proměnách české společnosti*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 1997, s.99.

<sup>17</sup> tamtéž, s. 100.



unii, Výbor pro legislativu a financování a Výbor pro regiony.“<sup>18</sup> Rada se podílí na rozhodování o finančních prostředcích z Nadačního investičního fondu a pravidelně se věnuje realizaci dotací určených OOS. Nadační investiční fond vznikl, aby pomohl vytvořit finanční nezávislý nadační sektor, který podporuje českou OOS. Dotační politika OOS zajišťuje hlavní finanční příjmy.

Nejen dotace, ale i stát získává finanční prostředky několika způsoby: Přímá podpora státu – přímé rozdělování rozpočtových a mimorozpočtových zdrojů a nepřímá podpora státu – osvobození od daní či odpočet daru ze základu daně.

Každá občanská společnost by se měla snažit zajistit financování z více zdrojů, tím si zajistí určitou nezávislost a taky finanční udržitelnost. OOS může mít příjem z dotací, darů, vlastních příjmů nebo od různých dárců. OOS však nemusí být podporována pouze finančně. Některé společnosti poskytují vlastní prostory k pronájmu nebo mohou nabídnout reklamu. Další možností financování pro OOS je Evropský sociální fond, jehož hlavním cílem je zvyšování zaměstnanosti, snižování nezaměstnanosti, podpora sociálního začleňování osob atd.<sup>19</sup>

### **1.3.6 Management organizací občanské společnosti**

Organizace občanské společnosti neusilují o zvyšování zisku, jejich prioritou je poskytování služeb jako zajištění bydlení a stravy pro bezdomovce atd. V dnešní době je velmi obtížné pro organizace občanské společnosti získávat finanční prostředky, aby mohly provozovat svou činnost. Situace na trhu donutila vyškolit odborníky v oblasti managementu. Efektivní management OOS zahrnuje řadu schopností, které je třeba uplatnit v praxi. Vedle cílů a organizace je také důležité získat povědomí o organizaci, získání podpory veřejnosti a zajistit finanční podporu. Schopný manažer řídí organizaci, udává ji směr, organizuje různé akce, vybírá kvalitní tým, kontroluje chod práce, řeší případné problémy, dbá na dodržování zákonů a na účetní evidenci.<sup>20</sup>

---

<sup>18</sup> SKOVAJSA, Marek a kol. *Občanský sektor: Organizovaná občanská společnost v České republice*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s.146.

<sup>19</sup> tamtéž, s. 153-161.

<sup>20</sup> tamtéž, s. 226.

### 1.3.7 Poslání a cíle organizace

Každá organizace občanské společnosti má určité poslání podle svého druhu. Organizace se zaměřují na zlepšení postavení některé skupiny obyvatel, jako jsou třeba ženy či děti. Je velmi důležité, aby se každá organizace držela své náplně práce a nepodlehla vlivu peněz. „*Pro úspěšné naplňování poslání organizace je důležitý proces strategického plánování, který určuje hlavní cíle organizace a zaměřuje její činnost na jejich dosažení.*“<sup>21</sup> Nejdůležitější je, aby zaměstnanci byli seznámeni s hlavní náplní organizace a aby našli nejlepší cestu, jak cíle dosáhnout. Podstatnou součástí organizací občanské společnosti je správní rada složená z řad členů komunity. Rada dohlíží na plnění poslání organizace a na finance.

### 1.3.8 Mezinárodní spolupráce subjektů občanské společnosti v Evropě

Vývoj spolupráce subjektů občanské společnosti na mezistátní a nadnárodní úrovni vznikl díky změnám ve společnosti, jako byl pád železné opony či válka mezi Východem a Západem. V osmdesátých letech vznikla v Evropě celá řada mezinárodních organizací, jejichž prioritou bylo pomáhat občanům v různých oblastech. Po pádu komunistických režimů se otevřely nové dveře působnosti. Avšak stále se vyskytuje určitý odstup mezi Východem a Západem, který brání úplnému propojení občanské společnosti v Evropě. EU zvažuje, zda by nebylo lepší vytvářet organizace zakládané jako celoevropské. EU se snaží, co nejvíce povzbuzovat mezinárodní spolupráci.<sup>22</sup>

### 1.3.9 Selhání občanského sektoru

M. Potůček rozlišuje určité oblasti, kde občanský sektor selhává: nedostatečná kapacita pro řešení rozsáhlých úkolů - problém nastane, pokud nějaká situace vyžaduje úsilí většího počtu lidí po dlouhou dobu, tato situace se týká menších neformálních organizací. Absence občanských iniciativ tam, kde by byly potřebné - zájem občanů se vždy nemusí shodovat se zájmem veřejné správy. Zvýšená citlivost na osobnostní charakteristiky účastníků - důležitým faktorem pro spolupráci uvnitř organizace je důvěra mezi členy, někdy se však může objevit nějaký konflikt, zejména když vůdčové organizací chtějí zneužít své moci. Nejistota a nestabilita občanského sektoru - u některých neziskových organizací hrozí, že

---

<sup>21</sup> SKOVAJSA, Marek a kol. *Občanský sektor: Organizovaná občanská společnost v České republice*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s. 234.

<sup>22</sup> tamtéž, s. 350.

nebudou nadále schopny uspokojovat potřeby svých klientů. Zástěrka pro krytí ziskového motivu - může se stát, že v některých organizacích je právní úprava nedostatečná, a vytváří se tak prostor k dosahování neoprávněného zisku.<sup>23</sup>

## 1.4 Humanitární organizace

H. Šilhánová tvrdí, že s humanitární organizací úzce souvisí pojem dobrovolná práce, což je činnost, kterou člověk vykonává ze své vlastní vůle, bezplatně a v rámci státní organizace. „*Dobrovolná či humanitární organizace je nezisková organizace, která vznikla pro dosažení určitého cíle svobodným sdružením jedinců nebo skupin.*“<sup>24</sup> Dobrovolné organizace jsou označovány pojmem dobrovolný sektor, nepatří ani do státního ani do soukromého sektoru. Stát nemůže zajistit veškerou péči pro širokou veřejnost, proto vznikají dobrovolné organizace, které jsou schopny flexibilně reagovat na současné potřeby společnosti. Vlády jednotlivých států většinou daňově zvýhodňují organizace, které přináší společnosti užitek. Dobrovolné organizace všeobecně pomáhají rozvíjet dobrovolnou práci, školí dobrovolníky, získávají finanční zdroje, vydávají publikace atd. Střediska dobrovolné práce prosazují zájmy dobrovolného sektoru a umožňují jednání se státními institucemi. „*Význam a úlohu nevládních organizací uznala Rada Evropy. Za stanovených podmínek uděluje mezinárodním nevládním organizacím konsultativní statut, aby napomohla vzájemné spolupráci.*“<sup>25</sup> V dnešní době má tento statut více než 300 nevládních organizací, které spolupracují s Radou Evropy na uskutečnění určitých cílů.

Existuje mnoho organizací zaměřených na dobrovolnou práci: Asociace pro dobrovolnou činnost v Evropě (AVE) – organizace se zaměřuje na práva dětí, kulturní oblast, nezaměstnaností atd. Mezinárodní rada pro sociální zabezpečení - rada organizuje různé konference, vydává publikace a podporuje rozvojové projekty. Mezinárodní rada pro dobrovolné agentury – rada se zaměřuje na lidská práva, uprchlíky, migraci atd.

Každá organizace si vytyčí své cíle, kterých chce dosáhnout, může zaměstnávat lidi, získávat peníze, mít majetek a hlavně musí mít psaný řídicí dokument – stanovy.

---

<sup>23</sup> POTUČEK, Martin. *Nejen trh: Role trhu, státu a občanského sektoru v proměnách české společnosti*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 1997, s. 60.

<sup>24</sup> ŠILHÁNOVÁ, Hana. *Humanitární organizace v systému sociální pomoci: Humanitární organizace v některých zemích západní Evropy*. Vyd. 1. Bratislava: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 1992, s.6.

<sup>25</sup> tamtéž, s. 17.

Organizace je pod kontrolou Komisařů pro otázky dobročinnosti. „*Jejich úkolem je propagovat účinné využívání charitativních zdrojů.*“<sup>26</sup> U nás existuje celá řada dobrovolných organizací, které se zaměřují na různé oblasti. Demokratický stát by měl podporovat neziskový sektor.

Podle H. Šilhánové jsou určité náležitosti, které jsou podstatné, aby náš stát dostatečně podporoval dobrovolnou činnost. Právně vytyčit pojem dobrovolná, nezisková organizace, zabývat se daňovým osvobozením a úlevami, stanovit pravidla pro získávání finančních zdrojů a určitou kontrolu nad finančními prostředky, vylepšit komunikaci mezi organizacemi a vládními institucemi. Aby mohla organizace efektivně pracovat, musí mít určitá pravidla: vytyčený cíl, program činnosti, prostředky k dosažení cílů, spolupráce s ostatními organizacemi, usilování o daňové úlevy, zajištění plurality finančních zdrojů, zapojení významných osobností do čela organizace a podpora projektů zaměřených na kvalifikaci pracovníků.<sup>27</sup>

#### **1.4.1 Mezinárodní humanitární právo**

J. Fuchs definuje mezinárodní humanitární právo jako: „*Soubor norem mezinárodního práva veřejného, které upravují vedení ozbrojených konfliktů s cílem zmírnit utrpení a omezit materiální škody či jiné negativní dopady, které tyto konflikty způsobují.*“<sup>28</sup> Jednou ze snah mezinárodního humanitárního práva je omezit negativní důsledky ozbrojených konfliktů. „*Mezinárodní humanitární právo nelze zaměňovat s mezinárodním právem lidských práv.*“<sup>29</sup> Mezinárodní právo lidských práv chrání právo a svobodu jednotlivce v jakékoli době a proti každé veřejné moci, avšak humanitární právo chrání jednotlivce pouze v období ozbrojeného konfliktu a pouze proti nepřátelské moci.

Mezinárodní humanitární právo se dělí na dvě odvětví, jejichž název byl zvolen podle měst, kde byly úmluvy sjednány. Haagské právo – se týká vlastního vedení bojových

---

<sup>26</sup> ŠILHÁNOVÁ, Hana. *Humanitární organizace v systému sociální pomoci: Humanitární organizace v některých zemích západní Evropy*. Vyd. 1. Bratislava: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 1992, s.26.

<sup>27</sup> tamtéž, s. 37-40.

<sup>28</sup> FUCHS, Jiří: *Mezinárodní humanitární právo*. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo obrany – agentura vojenských informací a služeb, 2007, s. 9.

<sup>29</sup> tamtéž, s.11.

operací, zahrnuje bojové prostředky, metody vedení boje, preventivní opatření při útoku a proti následkům útoků. Ženevské právo – se zabývá ochranou obětí ozbrojených konfliktů, které byli zajati nepřátelskou stranou. Ženevské právo je obsahově podobné mezinárodnímu právu lidských práv, chrání základní hodnoty lidské osobnosti, určuje válčícím stranám pravidla, která musí být dodržována za jakýchkoli okolností. Dále trvá na tom, aby o právním postavení a ochraně obětí rozhodovaly řádně ustavené soudy. Avšak haagské právo má spíše mezistátní charakter, povoluje dokonce i válečné represálie, avšak v omezeném rozsahu, o určitých pravidlech rozhodují vojenští velitelé.

Podle J. Fuchse obsahuje mezinárodní humanitární právo čtyři základní zásady – zásadu lidskosti, zásadu vojenské nezbytnosti, zásadu rozlišování a zásadu proporcionality. Zásada lidskosti v mezinárodním humanitárním právu chrání základní hodnoty lidské osobnosti a lidské civilizace. Zakazuje používání některých bojových prostředků, které způsobují nadměrná zranění a zbytečné útrapy. Zásada lidskosti chrání vojáky i poté, co přestanou bojovat, také chrání civilní obyvatelstvo, které se bojů neúčastní, musí se s nimi zacházet lidsky, ochrana se týká také kulturních statků, jež jsou považovány za hodnoty lidské kultury a civilizace. *„Zásada vojenské nezbytnosti omezuje násilí za ozbrojeného konfliktu tím, že stranám v konfliktu ukládá obecnou povinnost užívat pouze takový druh a takové množství síly, jež je nezbytné pro vojenskou porážku nepřítele v nejkratším možném čase a s nejmenšími možnými ztrátami a náklady.“*<sup>30</sup> Zásada rozlišování dává všem stranám v konfliktu povinnost za všech okolností rozlišovat mezi příslušníky ozbrojených sil a civilními osobami a mezi objekty vojenskými a objekty civilními. *„Zásada proporcionality zakazuje způsobování přidružených škod spočívajících v náhodném zasažení civilních osob a civilních objektů, jež by převyšovaly předpokládanou konkrétní a přímou vojenskou výhodu.“*<sup>31</sup>

V polovině 20. století došlo k určité existenční krizi mezinárodního humanitárního práva. V Chartě OSN byl začleněn zákaz použití ozbrojené síly. Po 2. světové válce vznikla pochybnost, zda mezinárodní humanitární právo neztratilo smysl své existence, zda má smysl určovat pravidla pro vedení války, když byla nelegální. J. Fuchs považuje za

---

<sup>30</sup> FUCHS, Jiří: *Mezinárodní humanitární právo*. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo obrany – agentura vojenských informací a služeb, 2007, s.19.

<sup>31</sup> tamtéž, s. 20.

nesmyslné, aby mezinárodní právo poskytovalo ochranu státu, který se svým ozbrojeným útokem dopustil mezinárodního zločinu, a zajišťovalo mu stejné právní postavení jako napadené oběti. Určité napětí se promítlo také do nově založené OSN, jejímž hlavním cílem bylo udržet mezinárodní mír. OSN odmítala se nadále zabývat válečným právem. Avšak Mezinárodní výbor Červeného kříže, nestranná humanitární organizace, nechtěl spolupracovat s politickou organizací OSN. Toto napětí však postupně opadlo. OSN si uvědomila, že humanitární právo úzce souvisí s mezinárodním právem lidských práv, oběma šlo o ochranu lidské důstojnosti. „*Humanitární právo tak nadále plní svůj základní účel – zmírňuje lidské utrpení, omezuje negativní dopady ozbrojených konfliktů a usnadňuje mírové urovnání.*“<sup>32</sup>

Dalším kontroverzním tématem, které J. Fuchs uvádí, je slučitelnost války a lidskosti. Dříve požadavky lidskosti ustupovaly vojenské nezbytnosti, avšak dnes je tomu naopak. Pro civilní obyvatelstvo a civilní objekty se požaduje absolutní ochrana a každé usmrcení civilisty či zničení civilního objektu se pokládá za porušení mezinárodního práva.<sup>33</sup>

#### **1.4.2 Ochrana obětí ozbrojených konfliktů**

Je důležité vymezit pojem oběť ozbrojeného konfliktu. „*Je to osoba, která se za ozbrojeného konfliktu z jakéhokoliv důvodu ocitla v moci nepřátelské mocnosti. Lze rozlišit tři kategorie obětí ozbrojeného konfliktu: ranění, nemocní a trosečníci; váleční zajatci a civilní osoby v moci nepřátelské mocnosti.*“<sup>34</sup>

Pro zacházení s oběťmi ozbrojených konfliktů platí čtyři základní pravidla:

1. „*Povinnost respektovat oběti ozbrojených konfliktů.*
2. *Povinnost chránit oběti ozbrojených konfliktů.*
3. *Povinnost lidského zacházení s oběťmi ozbrojených konfliktů.*
4. *Zákaz diskriminace mezi oběťmi ozbrojených konfliktů.*“<sup>35</sup>

---

<sup>32</sup> FUCHS, Jiří: *Mezinárodní humanitární právo*. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo obrany – agentura vojenských informací a služeb, 2007, s.24.

<sup>33</sup> tamtéž, s. 25.

<sup>34</sup> tamtéž, s.106.

<sup>35</sup> tamtéž, s.107.

V případě zákazu diskriminace, lékařská péče musí být poskytnuta nestranně, zranění nepřátelští vojáci mají stejné právo na péči jako vlastní vojáci. Studie mezinárodního obyčejového humanitárního práva stanovila tři pravidla upravující ochranu raněných, nemocných a třešníků:

1. Ihned po boji musí každá strana konfliktu vyhledat a evakuovat raněné, nemocné a třešníky.
2. Raněným, nemocným a třešníkům musí být poskytnuta co nejrychleji lékařská péče a ošetření, které jejich stav vyžaduje.
3. Každá strana v konfliktu musí zajistit ochranu majetku raněných, nemocných a třešníků.

Strana konfliktu může navrhnout nepřátelské straně zřízení neutralizované oblasti, kde mohou najít ochranu ranění, nemocní i civilní osoby, které se neúčastní nepřátelství a které nekonají žádnou práci vojenského rázu. Dohoda o zřízení neutralizované oblasti musí být písemná. Neutralizované oblasti mohou být zřizovány pouze v době ozbrojeného konfliktu a pouze v oblasti, kde se konflikt odehrává.

V případě civilních nemocnic, ty jsou určeny k ošetření nemocných a raněných. Za žádných okolností nesmějí být napadeny. Strany v konfliktu musí vydat civilním nemocnicím určité osvědčení, že nejsou používány k vojenským účelům a se souhlasem příslušných úřadů mohou být civilní nemocnice označeny červeným křížem na bílém poli. Respektován a chráněn je také civilní personál určený k provozu či správě civilních nemocnic.

Mezinárodní humanitární právo se nezabývá otázkami mezinárodního míru a bezpečnosti ani mírovými operacemi. Mírové operace OSN měly velký rozmach v období studené války, kdy byl ohrožen systém udržování mezinárodního míru a bezpečnosti, zavedený Chartou OSN. Hlavním úkolem těchto operací bylo udržování míru, ne však jeho vynucování, odtud pochází tradiční název peace-keeping 1. generace. Zmíněné mírové operace plnily určitý okruh úkolů, jako dohled nad dodržováním příměří či pomoc při stahování ozbrojených jednotek. Po pádu železné opony se podstatně zvýšil počet mírových operací a změnila se i jejich povaha, byly nazývány peace-keepingem 2. generace. Zmíněné operace zahrnují také nevojenské činnosti, jsou komplexnější, zahrnují

celou řadu úkolů – obnovu civilní správy, ekonomickou rekonstrukci, udržování veřejného pořádku a zajišťování humanitární pomoci pro obyvatelstvo.

Po zrodu fenoménu mírových operací OSN nastala otázka, zda je humanitární právo aplikovatelné na tento typ operací. „*Mezinárodní výbor Červeného kříže zastává názor, že mírové operace OSN se humanitárním právem řídí a jednotky účastníci se operací jsou povinny jeho normy aplikovat.*“<sup>36</sup> V 90. letech 20. století se příslušníci mírových operací ocitali ve stále nebezpečnějších situacích, v důsledku toho byl vynakládán větší tlak na OSN, aby co nejrychleji vyřešila otázku, nakolik jsou jednotky pod jejím velením vázány humanitárním právem. Generální tajemník OSN vydal v roce 1999 bulletin „*Dodržování mezinárodního humanitárního práva jednotkami OSN.*“ Bulletin určuje základní pravidla mezinárodního humanitárního práva aplikovatelná na jednotky pod velením OSN. Tato pravidla se na ně vztahují, pokud se aktivně účastní ozbrojeného konfliktu, kde je užití síly dovoleno v sebeobraně. Zmíněný bulletin představoval určitý krok kupředu. OSN zde přesně stanovila pravidla, která jednotky pod jejím velením musí dodržovat. Bulletin se však nezabývá právním základem užití síly při operacích, ani povahou a účelem.

„*V mezinárodním společenství panuje všeobecná shoda, že mezinárodní humanitární právo je v celé šíři aplikovatelné na donucovací akce podle kapitoly VII Charty OSN, v nichž se ozbrojené jednotky s mandátem Rady bezpečnosti střetávají s organizovanými ozbrojenými silami narušitele mezinárodního míru a bezpečnosti.*“<sup>37</sup> Domníváme se, že je správné, aby bylo mezinárodní humanitární právo aplikovatelné na donucovací akce.

---

<sup>36</sup> FUCHS, Jiří: *Mezinárodní humanitární právo*. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo obrany – agentura vojenských informací a služeb, 2007, s.179.

<sup>37</sup> tamtéž, s. 185.



## 2 Rozvojová politika

V této kapitole se budeme zabývat rozvojovou politikou, přiblížíme její strukturu a instituce, které jsou odpovědné za rozvojovou pomoc v nejhudších zemích světa. Uvedeme činnost členských států v rámci rozvojové politiky EU. Zaměříme se na spolupráci EU s rozvojovými zeměmi a vymežíme některé alternativní přístupy v rozvojové politice. Pozornost bude věnována především hlavním příčinám problémů v rozvojových zemích.

### 2.1 Cíle a principy rozvojové politiky EU

Rozvojová politika má právní základ v Maastrichtské smlouvě, ve které byly stanoveny 3 důležité principy rozvojové politiky EU, nazývané 3C. „*Zmíněnými principy jsou koordinace, koherence a komplementarita. Koordinace znamená spolupráci aktérů, kteří se podílejí na rozvojové politice. Komplementarita nastiňuje, že rozvojová politika EU doplňuje politiky členských států. Princip koherence spočívá ve sladění ostatních politik EU s cíli rozvojové politiky.*“<sup>38</sup>

V případě určení cílů je základním dokumentem rozvojové politiky EU Evropský konsenzus o rozvoji z listopadu 2005. Evropská unie se zavázala k plnění Rozvojových cílů tisíciletí OSN, které byly přijaty v září 2000 na Summitu v New Yorku. Všichni členové OSN se zavázali k naplnění osmi cílů, směřujících k odstranění chudoby v rozvojových zemích.

#### **Rozvojové cíle tisíciletí:**

- 1. cíl: Odstranit extrémní chudobu a hlad*
- 2. cíl: Dosáhnout základního vzdělání pro všechny*
- 3. cíl: Prosazovat rovnost pohlaví a posílit roli žen ve společnosti*
- 4. cíl: Snižit dětskou úmrtnost*
- 5. cíl: Zlepšit zdraví matek*
- 6. cíl: Bojovat s HIV/AIDS, malárií a dalšími nemocemi*
- 7. cíl: Zajistit udržitelný stav životního prostředí*

---

<sup>38</sup>BYDŽOVSKÁ, Marie. Euroskop. *Rozvojová politika* [online]. 2010 [cit. 2013-05-15]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8918/sekce/rozvojova-politika/>

## 8. cíl: Budovat světové partnerství pro rozvoj<sup>39</sup>

Od svého přijetí v roce 2000 jsou Rozvojové cíle tisíciletí podporovány v mnoha zemích světa. Zmíněné cíle byly ratifikovány 189 zeměmi a přijaly je za své také mnohé nestátní organizace z rozvinutých zemí. M. Bydžovská uvádí, že snaha splnit dané cíle do roku 2015 se potýká s řadou problémů, některé z nich nebudou nikdy splněny. Velkým problémem je nerovnoměrné rozložení pokroku v různých oblastech světa. Zatímco v jižní a jihovýchodní Asii se daří řadu cílů naplňovat, v oblasti subsaharské Afriky se situace zhoršuje.<sup>40</sup>

### 2.1.1 Institucionální struktura

Na rozvojové spolupráci EU se podílí pět generálních ředitelství sdružených do tzv. rodiny RELEX. Jednotlivé generální ředitelství jsou zodpovědné za různé geografické a tematické oblasti, ve kterých EU pomáhá. Generální ředitelství jsou řízena specializovanými komisaři.

Generální ředitelství pro rozvoj je zodpovědné za vztahy EU s rozvojovými zeměmi - sub-saharská Afrika, Karibik a Tichomoří (AKT), Africká unie aj. „*Generální ředitelství pro rozvoj připravuje návrhy spolupráce s těmito zeměmi a koordinuje a kontroluje financování poskytované prostřednictvím Evropského rozvojového fondu.*“<sup>41</sup> Generální ředitelství pro vnější vztahy se zaměřuje na vnější vztahy Komise s mezinárodními organizacemi a se zeměmi Střední Asie, zeměmi Středomoří, Blízkého východu, Latinské Ameriky, Tichomoří a Asie.

V roce 1992 zřídila Evropská komise Úřad pro humanitární pomoc - ECHO, který poskytuje přímou pomoc při mimořádných událostech obětem katastrof a válek mimo EU. EuropeAid vznikl v roce 2001. Je odpovědný za realizaci projektů a programů ve všech regionech světa. Rada EU přijímá spolu s Evropským parlamentem v oblasti rozvojové

---

<sup>39</sup> BYDŽOVSKÁ, Marie. Euroskop. *Rozvojová politika* [online]. 2010 [cit. 2013-05-15]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8918/sekce/rozvojova-politika/>

<sup>40</sup> STOJANOV, Robert. Rozvojovka. *Rozvojové cíle tisíciletí* [online]. 2008 [cit. 2013-05-15]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/rozvojove-cile-tisicileti>

<sup>41</sup> BYDŽOVSKÁ, Marie. Euroskop. *Rozvojová politika* [online]. 2010 [cit. 2013-05-15]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8918/sekce/rozvojova-politika/>

pomoci legislativní návrhy Komise. Na rozvojové spolupráci se podílí i Evropská investiční banka (EIB), která poskytuje zvýhodněné úvěry rozvojovým zemím.<sup>42</sup>

### 2.1.2 Vývoj rozvojové politiky EU

Evropské hospodářské společenství (EHS) se podílí na poskytování pomoci již od svého založení v roce 1956. V 70. letech 20. století se novým členem EHS stala tradiční koloniální velmoc Velká Británie. V roce 1975 byla v Lomé podepsána dohoda se skupinou 46 Afrických, karibských a pacifických států (AKP), dnes má skupina AKP států 79 členů. Speciální dohody upravovaly vztahy nejprve s koloniemi členských zemí a posléze s nezávislými státy. Hlavním cílem dohod byla pomoc v oblasti hospodářského rozvoje a snaha udržet politické a ekonomické vazby se svými dřívějšími koloniemi. Původní skupina několika afrických zemí se rozšířila na skupinu ACP (státy Afriky, Karibiku a Tichomoří).<sup>43</sup>

V červnu 2000 byla podepsána nová dohoda, která stanovila principy a cíle spolupráce EU se zeměmi AKP. Hlavními principy byla rozvojová, hospodářská a obchodní spolupráce. V listopadu 2000 bylo přijato Prohlášení Rady a Komise o rozvojové politice ES, které vymezilo šest oblastí, kde je přínos ES ke snižování chudoby nejučinnější. Mezi zmíněné oblasti patří vazba mezi obchodem a rozvojem, regionální integrace a spolupráce, podpora makroekonomických politik a podpora rovného přístupu k sociálním službám, doprava, potravinové zabezpečení a udržitelný rozvoj venkova a budování kapacity institucí. „*Vztahy EU a zemí skupiny ACP v současné době upravuje revidovaná dohoda z Cotonou. Prostředky na rozvojovou spolupráci se zeměmi ACP jsou čerpány z Evropského rozvojového fondu (ERF), který není součástí obecného rozpočtu EU.*“<sup>44</sup> Členské státy mají vlastní dohody, v rámci kterých se podílejí na rozvojové pomoci, které nejsou financovány z ERF.

---

<sup>42</sup> BYDŽOVSKÁ, Marie. Euroskop. *Rozvojová politika* [online]. 2010 [cit. 2013-05-15]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8918/sekce/rozvojova-politika/>

<sup>43</sup> tamtéž

<sup>44</sup> STOJANOV, Robert a kol. Rozvojovka. *Humanitární pomoc a rozvojová spolupráce* [online]. 2008 [cit. 2013-05-15]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/humanitarni-pomoc-a-rozvojova-spoluprace>

### 2.1.3 Členské státy a rozvojová politika EU

M. Bydžovská uvádí, že Evropská unie poskytuje 55 procent světových prostředků na rozvojovou pomoc. Pětinu celkové pomoci zřizuje Evropská komise, zbytek spravují členské státy. Rozvojová pomoc EU je zprostředkována prostřednictvím různých programů, které jsou financovány z rozpočtu EU. Evropský rozvojový fond funguje na základě dohody mezi členskými zeměmi EU, je spravován Komisí a na jeho fungování dohlíží zástupci členských zemí.

Členské státy se podílejí na financování rozvojové spolupráce EU a také jsou zapojeny do rozhodování o rozvojové spolupráci EU. EU uvádí šest sektorů, kde je efektivita nejvyšší. Do zmíněných sektorů patří: vazba mezi obchodem a rozvojem, regionální integrace a spolupráce, podpora rovného přístupu k sociálním službám, doprava, potravinové zabezpečení a rozvoj venkova. Ve všech zmíněných oblastech je věnována pozornost aspektům – lidská práva, životní prostředí, rovnost mezi muži a ženami a dobré vládnutí.

EU klade důraz na řízení projektů či programů, které jsou financované v rámci rozvojové spolupráce. Z metodologie projektového cyklu EU se stala specifická disciplína. Od jednotlivých projektů a programů vyžaduje určitá pravidla. Mezi ně je řazeno vlastnictví projektů/programů jeho uživateli – jak se cílové skupiny a uživatelé projektu podílí na návrhu projektu a jeho realizaci. Dalším pravidlem je podpora projektu ze strany příjemce – úroveň a kvalita podpory partnerské země. Třetím bodem je adekvátní technologie – určuje jaká technologie je vhodná pro současné místní podmínky. Čtvrtým ukazatelem jsou sociálně kulturní postoje – do jaké míry projekt zohledňuje místní sociálně kulturní normy a postoje. Další podmínkou je rovnoprávné zastoupení žen a mužů – zda se projekt zajímá o specifické potřeby a zájmy žen a mužů. Následujícím požadavkem je ochrana životního prostředí – zda projekt neohrozí životní prostředí. Dále se jedná o institucionální kapacity – kvalita institucí, které zajišťují plán projektu. Posledním ukazatelem je ekonomická a nákladová přijatelnost – zda je projekt vhodná dlouhodobá investice.

P. Jelínek rozděluje projektový cyklus do šesti etap: První je programování, kdy se na základě analýzy problémů dané země připraví směrnice pro rozvojovou pomoc. Výsledkem je strategický program rozvojové pomoci. Druhou etapou je identifikace, kdy dochází k analýze projektových nápadů či konceptů pro další studium. Třetí etapou se nazývá formulace projektu, což obsahuje zhodnocení a schvalování projektu. Čtvrtou

etapou je financování, kdy se určí finanční návrh projektu. Následující etapou je realizace, kdy jsou schválené prostředky projektu na financování. Poslední etapou je hodnocení, kdy se řeší cíle projektu a jejich dosažení, efektivnost výsledků projektu a dopady projektu.

V případě financování jsou podporovány aktivity nestátních neziskových organizací, jejichž hlavním cílem je zmírnění chudoby, podpora znevýhodněným lidem, uspokojování základních potřeb a celkové zlepšení kvality života lidí v rozvojových zemích. Mezi upřednostňované oblasti financování patří nejméně rozvinuté země, země s nízkým příjmem, země procházející obnovou, země, kde konflikt brání navázání spolupráce a aktivity, které zvyšují veřejné povědomí o problematice rozvojové spolupráce.

Aby mohly organizace žádat o grant, je nutné, aby splňovaly následující podmínky: musí být neziskové, specifického typu, musí mít ústředí na území EU, musí být přímo zodpovědné za přípravu a řízení realizace projektu, je nutné mít stabilní zdroje k financování a v neposlední řadě musí mít zkušenosti a prokázat svou schopnost řídit projekt.<sup>45</sup>

## 2.2 Spolupráce EU s rozvojovými zeměmi Asie

Evropské hospodářské společenství poskytlo pomoc asijským zemím zejména v oblasti potravinového zajištění, rozvoje venkova a humanitární pomoci, avšak v hospodářské spolupráci byla pomoc jen mizivá. „*Spolupráce s rozvojovými zeměmi Asie a Latinské Ameriky kodifikovalo nařízení z roku 1992, v němž se vytyčily dvě hlavní oblasti spolupráce: rozvojovou pomoc pro nejchudší země a hospodářskou spolupráci se zeměmi s vysokým potenciálem pro dosažení růstu.*“<sup>46</sup> Všechny činnosti měly být vykonány s ohledem na životní prostředí. Pro zlepšení vztahů mezi EU a Asií bylo v roce 1994 memorandum Evropské komise „K nové asijské strategii“, které odsouhlasilo stálou spolupráci EU v Asii. Podle memoranda byly upřesněny hlavní cíle rozvojové pomoci – lepší regionální bezpečnost, přísnější kontroly zbrojení, zákaz šíření zbraní hromadného ničení, dodržování lidských práv, otevírání trhů pro zboží a služby, ale také snížení chudoby.

---

<sup>45</sup> JELÍNEK, Petr a kol. *Rozvojová politika Evropské unie*. Vyd. 1. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2003. s. 57-66.

<sup>46</sup> tamtéž, s. 35.

V březnu 1996 se v Bangkoku konal summit o euro-asijském dialogu. „*Zúčastněné státy usilovaly o nové partnerství mezi Evropou a Asií, což mělo zahrnovat lepší porozumění mezi národy obou regionů, určitý dialog, založený na vzájemném respektu, rovnoprávnosti, podporování základních práv, nevměšování se do vnitřních záležitostí a na dodržování mezinárodního práva.*“<sup>47</sup> Společným cílem bylo dosáhnout míru a stability a podpořit hospodářský a sociální rozvoj. Usilovaly také o vzájemnou spolupráci v oblasti vědy a technologií.

Každé dva roky se nekonají pouze summity, ale také zasedání ministrů a vysokých státních úředníků. Již od počátku spolupráce mezi Asií a EU byl zahájen proces Asijsko-evropských konferencí (ASEM), kterého se účastní členské státy EU, Evropská komise a deset asijských států. ASEM se zaměřuje hlavně na oblast obchodu a investic.<sup>48</sup>

### **2.2.1 Spolupráce EU se zeměmi Latinské Ameriky**

Činnost EU v zemích Latinské Ameriky se odvíjí od úrovně rozvoje jednotlivých zemí. V bohatších regionech je činnost zaměřena na rozvoj obchodu a investic. V chudších regionech je podstatná rozvojová pomoc, která se soustředí na podporu integrovaného rozvoje venkova, potravinového zabezpečení a také humanitární pomoc.

V rámci latinskoamerických zemí je spolupráce s EU realizována prostřednictvím dialogu s tzv. Skupinou z Ria, která byla založena v roce 1986. Dialog se koná prostřednictvím konferencí hlav států a vlád. EU udržuje vztahy i s některými regionálními integračními skupinami – organizace Mercosur, Andské společenství aj. EU a Andské společenství se zaměřují převážně na problematiku boje proti drogám. EU poskytuje zemím Andského společenství finanční a technickou pomoc, udržuje hospodářskou spolupráci a přispívá na podporu lidských práv.<sup>49</sup>

### **2.2.2 Spolupráce mezi EU a zeměmi Středomoří a Blízkého východu**

Spolupráce EHS se středomořskými zeměmi probíhalo prostřednictvím asociačních dohod, které upravovaly vztahy v oblasti obchodu, financí a techniky.

---

<sup>47</sup> JELÍNEK, Petr a kol. *Rozvojová politika Evropské unie*. Vyd. 1. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2003. s.36.

<sup>48</sup> tamtéž, s. 37.

<sup>49</sup> tamtéž, s. 38-40.

V listopadu 1995 se konala Barcelonská konference ministrů zahraničí členských států EU a dvanácti středomořských států. Hlavním cílem euro-středomořského partnerství bylo mír a stabilita založená na principech respektování lidských práv a demokracie. V Barcelonské deklaraci byly zahrnuty také principy rovnosti států, práva národů na sebeurčení a nepřipustnost vměšování se do vnitřních záležitostí. Signatáři deklarace se shodli na mírovém řešení sporů, zavrhlí použití síly či hrozby použití síly. Mezi hlavní záměry spolupráce patřilo i zvýšení prevence proti terorismu a boji s ním a také proti obchodu s drogami. Signatáři se domluvili, že budou usilovat o vytvoření oblasti bez zbraní hromadného ničení a pokusí se zabránit šíření jaderných či chemických zbraní. Euro-středomořské partnerství zahrnovalo hospodářskou a finanční spolupráci. V této oblasti se signatáři zavázali k hospodářskému a sociálnímu rozvoji, ke zlepšení životních podmínek obyvatelstva, zvýšení zaměstnanosti a zlepšení regionální spolupráce. Ekonomické a finanční partnerství mělo být založeno na vytvoření zóny volného obchodu a na hospodářské spolupráci.<sup>50</sup>

### **2.2.3 Spolupráce EU se zeměmi bývalého východního bloku**

Země střední a východní Evropy prošly demokratickou transformací na přelomu 80. a 90. let 20. století a staly se uchazeči o finanční pomoc EU. „*Prvním nástrojem pro spolupráci EU se zeměmi střední a východní Evropy se stal program Pomoc hospodářské obnově Polska a Maďarska (PHARE) z prosince 1989.*“<sup>51</sup> Hlavním cílem byla podpora při transformaci centrálně plánovaných ekonomik na tržní hospodářství a podpora při demokratizaci společnosti. V roce 1993 nabídla EU zemím střední a východní Evropy, aby se staly členy EU. Většina pomoci EU vychází z programu CARDS z roku 2001. „*V červnu 2000 byl zahájen Stabilizační a asociační proces, který měl vést k posílení demokratizace, ke zlepšení vládnutí a fungování institucí, k ochraně lidských práv, návratu uprchlíků, hospodářskému rozvoji a boji proti korupci a organizovanému zločinu.*“<sup>52</sup> EU poskytuje pomoc zemím Balkánu i jinými prostředky např. podpora médií, pomoc při volbách a také aktivity zaměřené na podporu lidských práv a demokracie.

---

<sup>50</sup> JELÍNEK, Petr a kol. *Rozvojová politika Evropské unie*. Vyd. 1. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2003. s. 43.

<sup>51</sup> tamtéž, s. 46.

<sup>52</sup> tamtéž, s. 48.

## 2.3 Podstata problémů zemí Jihu

Rozvojová politika je úzce spjata s rozvojem a ekonomikou, což se ukázalo v období hospodářské a finanční krize. Jako příklad si můžeme uvést krizi amerického hypotečního trhu, který přerostl v rozsáhlé finanční zhroucení. Tento kolaps se rozšířil z USA do celého světa a způsobil světovou hospodářskou krizi, která se samozřejmě dotkla také rozvojových zemí. Lebeda ve své knize zmiňuje, že je v dnešní době potřeba změnit přístup jak k ekonomii, tak k rozvoji, o čemž hovoří i řada ekonomů. Světové společenství se domluvilo na určitých hospodářských změnách (záchranné balíčky, dohled nad finančními trhy). Avšak nemohou se shodnout na tom, jak by měla vypadat dlouhodobá transformace. Tento proces je pomalý a složitý z důvodu střetů různých národních zájmů.

V 90. letech 20. století začaly vlády jednotlivých států zvažovat, jak efektivní byly rozvojové pomoci, kterých bylo dosaženo. V roce 2005 byla podepsána Pařížská deklarace, ve které bylo vytyčeno pět zásad (vlastnictví, sladění, harmonizace, vzájemná odpovědnost a řízení k dosažení výsledků). V roce 2008 byl přijat Akční plán, který se zabýval tématy jako rozdělení práce či spolupráce mezi státy Jihu.

Před vypuknutím hospodářské a finanční krize bylo dosaženo určitých pokroků – snížení úmrtnosti dětí, zvýšení počtu dětí zapsaných do škol atd. Avšak stále zůstává řada cílů, kde pomoc selhává – nižší mateřská úmrtnost, lepší hygiena, boj proti hladu aj.<sup>53</sup>

### 2.3.1 Nový přístup k rozvoji

V dnešní době se stále více prosazuje názor, aby se lidská práva stala nástrojem rozvoje. Tento přístup zahrnuje pět klíčových zásad:

Zasazení do mezinárodního rámce lidských práv – cíle rozvoje jsou založeny na normách lidských práv. Emancipace – lidé mají právo být vzděláni a informováni, aby mohli zlepšit své komunity. Zapojení – lidé mají právo se účastnit rozhodování, které se jich týká. Nediskriminace a upřednostnění zranitelných skupin – nejzranitelnější skupiny mají být informované a mají se účastnit hodnocení rozvojových cílů. Odpovědnost – stát je odpovědný za realizaci základních práv.

Nový přístup k rozvoji by měl podporovat úlohu lidí při budování efektivních států. S tím je úzce spojena práce na politických procesech: Odstranění nerovností mezi držiteli

---

<sup>53</sup> LEBEDA, Petr a LUKÁŠ, Ivan. *Rozvojová pomoc nestačí: alternativní politické přístupy k chudobě a bezmoci ve světě*. Vyd. 1. Praha: Pražský institut pro globální politiku – Glopolis, 2009. s. 4-8.



práv a nositeli povinností, vlády by měly lidem umožnit získat určité znalosti ke zlepšení jejich životů a k realizaci jejich práv, lidé by měli využívat právního systému k prosazování spravedlnosti a vláda by se měla zodpovídat svým občanům. Zmíněný přístup má slabiny, protože vždy nevede k efektivnosti rozvoje. Stát nemusí podpořit každý plán na zlepšení ze strany občanské společnosti.

P. Lebeda navrhuje, že by bylo žádoucí, aby vlády rozvojových zemí měly politický prostor ke zvýšení daní, k regulaci dovozu a přímých zahraničních investic atd. Zmíněný návrh však zavrhuje EU, která to vnímá jako hrozbu konkurence.<sup>54</sup>

### 2.3.2 Změny v zemích Severu

P. Lebeda tvrdí, že jednou z nejspornějších otázek je, kdo má být onou hybnou silou, která by se pokusila o změny na Jihu a zda má pomoc přijít zevnitř země nebo zvenčí. Určité vnitropolitické změny jsou klíčové pro země Jihu. Ekonomika a politika zemí Severu má škodlivý dopad na země Jihu. V rámci rozvojové pomoci se v zemích Jihu uskutečnilo mnoho dobrého, avšak nepřispěla k trvalé strukturální změně. Zásadním problémem je, že řada politiků pomoc vnímá jako určitý nástroj kontroly zemí Jihu. Rozvojová spolupráce rozšiřuje povědomí o závažných problémech zemí Jihu a v zemích Severu to vzbuzuje určitou solidaritu a globální odpovědnost. Je důležité se zaměřit na efektivnost rozvojové pomoci jak v zahraničí, tak v tuzemsku. Mnoho dnešních projektů se snaží, aby se co nejvíce místních komunit zapojilo do reformace veřejné správy v zemích Jihu. Rozvojová politika se střetává nelehkou situací zejména u nepříliš demokratických režimů. I kdyby země prošly úspěšnou transformací, nedosáhly by rozvojových cílů bez vnější pomoci.

P. Lebeda se domnívá, že by se rozvojová politika měla zaměřit na vnější systémovou transformaci globálních ekonomických pravidel. Není lehké určit, jak nejlépe pomoci transformaci chudých zemí zvnějšku. Rozvojová agenda se snaží minimalizovat škody, které působí země Severu a usiluje o vnitřní rozvoj, avšak nelze se zbavit vazby s ostatními státy.<sup>55</sup>

---

<sup>54</sup> LEBEDA, Petr a LUKÁŠ, Ivan. *Rozvojová pomoc nestačí: alternativní politické přístupy k chudobě a bezmoci ve světě*. Vyd. 1. Praha: Pražský institut pro globální politiku – Glopolis, 2009. s. 11-14.

<sup>55</sup> tamtéž, s. 18-20.

## 2.4 Svrchovanost

Svrchovanost můžeme definovat jako „*Nezávislost státní moci na jakékoli jiné moci. Stát je navenek i uvnitř omezen pouze svrchovaností (suverenitou) jiných států, obecným mezinárodním právem a svobodně převzatými mezinárodními závazky.*“<sup>56</sup> Rozvojové agendy se snaží pojmout svrchovanost jinak. V nové teorii svrchovanost vyjadřuje základní svobody, politické emancipace a lidské právo. Potravinová, energetická a hospodářská svrchovanost je hlavní požadavek zemí Jihu.<sup>57</sup>

### 2.4.1 Potravinová svrchovanost

Podle P. Lebedy spočívá potravinová svrchovanost v tom, že zemědělci, rolníci či jiní producenti potravin by odmítli, aby mezinárodní tržní síly ovládaly jejich domácí trhy s potravinami. Potravinová svrchovanost vidí hlavní příčinu hladu v chudobě a zaměřuje se hlavně na přístup lidí k produktivním zdrojům, aby se mohli nasytit.

Neexistuje jednotná definice potravinové svrchovanosti, ale všechny se shodují na určitých cílech. Nasytit lidi místními zemědělskými produkty, umožnit přístup lidí k produktivním zdrojům – půdě, vodě atd., zajistit přístup drobných farmářů k úvěrům, právo drobných farmářů na výrobu potravin a uznání práv farmářů, právo spotřebitelů rozhodnout se, jaké potraviny konzumují, kdo je vyrábí a jak, právo států na ochranu svých trhů, zapojení obyvatelstva do rozhodování o zemědělských politikách. Potravinovou svrchovanost podporuje řada národních či regionálních organizací a také vlády.<sup>58</sup>

### 2.4.2 Energetická svrchovanost

Rozvojová agenda definuje energetickou svrchovanost. „*Energetická svrchovanost je stav, kdy je zajištěno právo lidí na přístup k energii, jež je potřebná k jejich udržitelnému životnímu a ekonomickému rozvoji a jež je založena na jejich místních zdrojích energie, a kdy jsou schopni kontrolovat procesy výroby a distribuce této energie, ale i vlivy na životní prostředí, zdraví, hospodářství, bezpečnost, společnost a kulturu z toho*

---

<sup>56</sup> Ministerstvo vnitra České republiky. *Státní svrchovanost* [online]. 2010 [cit. 2013-06-02]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/statni-svrchovanost.aspx>

<sup>57</sup> LEBEDA, Petr a LUKÁŠ, Ivan. *Rozvojová pomoc nestačí: alternativní politické přístupy k chudobě a bezmoci ve světě*. Vyd. 1. Praha: Pražský institut pro globální politiku – Glopolis, 2009. s. 21.

<sup>58</sup> tamtéž, s. 22.

vyplývající.<sup>59</sup> Lidé mají právo odmítnout vývoz vlastních místních zdrojů energie, a mohou se rozhodnout, jakou energii vyrábějí a jakou spotřebovávají, nesmí to však omezovat energetickou svrchovanost jiných. Občané by měli být zapojeni do rozhodování o energetických politikách.

„Poměr mezi energií vynaloženou a získanou klesá, avšak celková poptávka po energiích stoupá.“<sup>60</sup> Nová energetická politika klade důraz na: snižování podílu fosilních paliv, zvyšování efektivity stávajících zdrojů energie, zvyšování efektivní energetické spotřeby, zejména z místních, bezpečných a obnovitelných zdrojů u chudých zemí Jihu.

T. Tožička uvedl, že každý pátý člověk na planetě nemá přístup k elektrické energii. Denně využíváme elektrickou energii, aniž bychom si uvědomili, že pro některé to není samozřejmost jako pro nás. Nedostatek elektriky má negativní dopad na školství či zdravotnictví v rozvojových zemích. Lidé jsou nuceni využívat různé formy biomasy – palivové dříví, dřevěné uhlí atd. Zplodiny z pálení způsobují zdravotní potíže hlavně ženám. Světová zdravotnická organizace uvádí, že v důsledku kouřových zplodin ročně zemře 1,4 milionu obyvatel.

V případě Rozvojových cílů tisíciletí je zajímavé, že zajištění moderních zdrojů energie pro nejchudší obyvatele se v nich neobjevuje. Mezi cíle patří i snížení dětské úmrtnosti či úmrtnosti rodiček, avšak bez kvalitních zdravotních středisek bez elektrické energie to nebude možné. Obdobné je to i se školami či farmami. Tzv. energetickou chudobou se začala zabývat i EU či OSN. Generální tajemník OSN Pan Ki-mun prohlásil, že prioritou globální rozvojové agendy je přístup k energiím. Stále však nedošlo ke konkrétnímu řešení.<sup>61</sup>

Je velmi náročně využívat moderních technologií v chudých a odloučených komunitách. Velkou překážkou jsou extrémní tropické a subtropické podmínky. Nutno dodat, že při modernizaci technologií je třeba dbát na minimalizaci ekologických odpadů a škod. Velkou překážkou jsou také vysoké náklady a údržba rozsáhlých elektrických sítí.<sup>62</sup>

---

<sup>59</sup> LEBEDA, Petr a LUKÁŠ, Ivan. *Rozvojová pomoc nestačí: alternativní politické přístupy k chudobě a bezmoci ve světě*. Vyd. 1. Praha: Pražský institut pro globální politiku – Glopolis, 2009. s. 24.

<sup>60</sup> tamtéž, s.25.

<sup>61</sup> TOŽIČKA, Tomáš a kol. *Občanská odpovědnost ve světle globální chudoby*. Vyd. 1. Praha: Educon, 2011. s.10.

<sup>62</sup> tamtéž, s. 11.

### 2.4.3 Hospodářská svrchovanost

P. Lebeda definuje hospodářskou svrchovanost jako „právo lidí na přístup a kontrolu klíčových místních produktivních zdrojů, finančních prostředků, ekonomických toků a politických procesů potřebných k jejich důstojnému a udržitelnému životu.“<sup>63</sup>

Hospodářská svrchovanost zahrnuje: zaměření na udržitelné a stabilní hospodářství; silné místní, národní a regionální trhy a instituce; rozumnou odměnu za výrobu společensky užitečného zboží a služeb; kontrolu nad toky peněz a kapitálu, zejména nad stabilitou měny, rezervami a dluhem; přístup k úvěrům, avšak ne pro hospodářství založené na dluhu, vývozu nebo závislé pomoci; finanční sektor s nízkými systémovými riziky, s demokratickou odpovědností a politickou kontrolou; odpovědně uplatňovaný prostor hospodářské politiky; odpovědnost, dozor a účast na hlavním hospodářském rozhodování.

Rozvojová pomoc se musí ohlížet i na zeměpisné, kulturní a historické souvislosti. Je důležité, aby lidé mohli žít svůj život v místním kontextu. Hlavním cílem většiny organizací, je zvýšit povědomí občanů a jejich následné zapojení do veřejného života. T. Tožička se domnívá, že je to základní předpoklad k odstranění největších problémů světa. Je důležité, aby občané znali svá práva a bránili je.<sup>64</sup>

### 2.4.4 Politika potravinové pomoci

V rozvojových zemích se otevírá trh se zemědělskými produkty, důsledky však ukazují, že liberalizace zemědělského obchodu je prospěšná především velkým exportérům z rozvinutých zemí a na obyvatele z rozvojových zemí má spíše negativní dopad. Důkazem jsou zániky místní produkce potravin, která není schopná konkurovat levnému dovozu potravin. Především Brazílie a Čína zásobují africké a asijské země levným zbožím a tím znemožňují existenci tamní konkurence.<sup>65</sup>

N. Duba uvádí, že kongres v USA požaduje, aby byly veškeré potraviny odebírány od amerických farmářů a přepravovány americkými loděmi a také distribuována americkými humanitárními organizacemi. N. Duba se domnívá, že veškeré peníze, které

---

<sup>63</sup> LEBEDA, Petr a LUKÁŠ, Ivan. *Rozvojová pomoc nestačí: alternativní politické přístupy k chudobě a bezmoci ve světě*. Vyd. 1. Praha: Pražský institut pro globální politiku – Glopolis, 2009. s. 32.

<sup>64</sup> TOŽIČKA, Tomáš a kol. *Občanská odpovědnost ve světle globální chudoby*. Vyd. 1. Praha: Educon, 2011. s. 8.

<sup>65</sup> MILÉŘOVÁ, Jana a DUDOVÁ, Zuzana. *Zpráva FoRS o zahraniční rozvojové spolupráci ČR za rok 2011: hodnotící zpráva nevládních neziskových organizací sdružených ve FoRS – Českém fóru pro rozvojovou spolupráci*. Vyd. 1. Praha: FoRS, 2012. s. 14.

USA vyčlenila na potravinovou pomoc, zůstanou v USA. N. Duba se domnívá, že dárcovské země myslí převážně na svůj prospěch. Aby byla rozvojová pomoc efektivnější, je potřeba, aby byla více lokálnější a kontrolovaná než byla doposud. Tržní reforma by byla nejlepší cesta, která by Afriku posunula dopředu.<sup>66</sup>

## 2.5 Rozvojová pomoc a alternativní přístupy

Rozvojová pomoc může být uskutečňována na mnoha úrovních, v rámci OSN, EU, na národní úrovni i na úrovni nevládních organizací.

N. Duba uvádí, že odhadovaný počet obyvatel v roce 2050 je devět miliard. Zásadním úkolem by mělo být zvýšení nabídky potravin a snížení cen. Jedním z řešení této situace by bylo zrušení biopaliv. EU podporuje politiku biopaliva, která je založena na přimíchávání bioložky do motorové nafty a benzínu. Biosložkou může být řepka olejná, kukuřice, cukrová třtina atd. Důsledkem biopaliv je, že není využívána orná půda k produkci potravin, ale energetických plodin, což úzce souvisí se snižováním světové nabídky potravin a s rostoucími cenami. Dalším řešením chudoby je rozvoj svobodného trhu a zapojení především větších farem do mezinárodního obchodu, ne podporovat pouze malé farmy.

ČR začala rozvojovou politiku provozovat v roce 1995. Rozvojová pomoc je nedílnou součástí české zahraniční politiky. Odpovědnost za rozvoj mají především vlády jednotlivých rozvojových zemí, které tvoří legislativní a právní podmínky. Pokrok v rozvojových zemích nelze chápat jako krátkodobou záležitost a situace se nezlepší ani přísunem peněz. Jeden z úkolů vlád rozvojových zemí je najít způsob financování rozvojové pomoci, aniž by musely být zvyšovány daně.

Podle W. Williamse je řešením chudoby nastolení kapitalismu v afrických zemích. „*Kapitalismus je hospodářský systém založený na nenásilné dobrovolné směně. Vláda v kapitalistické společnosti chrání soukromá vlastnická práva – zboží a služby.*“<sup>67</sup> Nejefektivnějším řešením podle W. Williamse by bylo odstranění diktátorských a socialistických režimů, zavést politickou a ekonomickou svobodu a také dodržovat práva.

EU podobně jako USA nejsou schopny srazit cla na dovoz z rozvojových zemí. Nejefektivnější pomocí pro rozvojové země by byl volný obchod, kdy by se země

---

<sup>66</sup> DUBA, Nomsa a kol. *Rozvojové země: potřebují pomoc, nebo volné trhy?* Vyd. 1. Praha: CEP – Centrum pro ekonomiku a politiku, 2009. s. 14.

<sup>67</sup> tamtéž s. 46.

soustředily na produkty, ve kterých jsou lepší než vyspělé země – banány, pomeranče aj. Bohatší země by mohly dovážet vyspělou technologii do chudých zemí. Snaha pomoci se projevila i v roce 2005, kdy skupina nejbohatších zemí světa G8 podlehla nátlaku OSN a odpustila nejchudším zemím světa dluhy – 40 miliard dolarů.<sup>68</sup>

Jeden z problémů je také fakt, že ročně opustí Afriku tisíce odborníků – lékařů, sestřiček, učitelů, inženýrů aj. Zmíněná situace nutí africké země najímat si zahraniční odborníky, což stojí jednotlivé země spoustu peněz.<sup>69</sup>

## 2.6 Rozvojová spolupráce

Termín rozvojová spolupráce se zrodil po druhé světové válce. Byla zaměřena na monitorování dlouhodobých sociálních a ekonomických podmínek, ve kterých lidé v méně rozvinutých zemích světa žijí. Rozvojová spolupráce se snažila najít způsob, jak by se tyto podmínky mohly zlepšit.

V průběhu 18. a 19. století se svět rozdělil na bohatý, rozvinutý Sever (Evropa, USA, Austrálie a některé země východní Asie) a chudý, méně rozvinutý Jih (zbytek států zeměkoule, zejména však země africké, latinskoamerické a jihoasijské). Stále zásadnější otázkou rozvojové spolupráce se v posledních letech staly drastické ekonomické a sociální podmínky, ve kterých lidé v méně rozvinutých zemích žijí.<sup>70</sup>

Hlavním cílem rozvojové spolupráce je samozřejmě boj proti chudobě. Avšak pomáhá řešit i konflikty, problémy se zásobováním vody, nakládání s odpady, zajištění vzdělání, ale také zajištění občanské společnosti a podporuje demokracii.<sup>71</sup>

---

<sup>68</sup> DUBA, Nomsa a kol. *Rozvojové země: potřebují pomoc, nebo volné trhy?* Vyd. 1. Praha: CEP – Centrum pro ekonomiku a politiku, 2009. s. 79.

<sup>69</sup> BRÁZOVÁ, Věra Karin a kol. *Migrace a rozvoj: rozvojový potenciál mezinárodní migrace.* Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, 2011. s. 108.

<sup>70</sup> STOJANOV, Robert a kol. *Rozvojovka. Humanitární pomoc a rozvojová spolupráce* [online]. 2008 [cit. 2013-05-15]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/humanitarni-pomoc-a-rozvojova-spoluprace>

<sup>71</sup> MILÉŘOVÁ, Jana a DUDOVÁ, Zuzana. *Zpráva FoRS o zahraniční rozvojové spolupráci ČR za rok 2011: hodnotící zpráva nevládních neziskových organizací sdružených ve FoRS – Českém fóru pro rozvojovou spolupráci.* Vyd. 1. Praha: FoRS, 2012. s. 12.

### 2.6.1 Základní témata rozvojové spolupráce

Tématy rozvojové spolupráce se staly tři základní problémy:

Populační exploze – za posledních 150 let se zvýšil nárůst světové populace, v současné době žije ve světě téměř sedm miliard lidí. Tento prudký nárůst vyvolal obavy o celosvětový dostatek potravin, vody a energie. 90 procent veškerého populačního růstu souvisí s rozvojovými zeměmi. Avšak velikost spotřeby přírodních zdrojů a energie je obvykle výrazně vyšší u obyvatel vyspělých průmyslových zemí.

Ekonomická nerovnováha – podle údajů Světové banky z roku 2006 připadají tři čtvrtiny světového hrubého domácího produktu (HDP) na jednu miliardu lidí v bohatém světě, zatímco čtvrtina populace v rozvojových zemích žije pod hranicí chudoby. „*Zhruba 1,1 miliardy lidí na světě trpí podvýživou a nemá přístup k pitné vodě. Téměř čtvrtina lidstva je podle SB bez domova a nemá přístup ke zdravotní péči.*“<sup>72</sup> Rozdíly mezi Severem a Jihem se stále nedaří zmenšovat. Z toho vyplývá problém rovných příležitostí k samostatné iniciativě i schopnosti ovlivnit celosvětové dění, což komplikuje rozvoj zemí Jihu.

Životní prostředí a energetické zdroje – značná část rozvojových témat se týkají problémů s ekologií, skleníkového efektu, rozšiřování pouští, spásání přirozené vegetace a půdní eroze, půdní degradace, úbytku (pra)lesů, snížení biologické rozmanitosti, změn klimatu, znečištění půdy, vod a ovzduší a problému znečištění oceánů i výlovu ryb.

Zmíněná témata rozvojové spolupráce jsou v praxi realizována jako boj s chudobou. „*Každý čtvrtý člověk na této planetě hladoví. Pětatřicet tisíc dětí umírá každý den, protože žijí v chudobě a nemají dostatek potravy. K nezávadné pitné vodě nemá přístup 1,1 miliardy lidí.*“<sup>73</sup> Podpora domácí produkce potravin a vody a jejich rovnoměrná distribuce i postupné osamostatňování těchto činností patří k základním pilířům rozvojové pomoci.

Podpora vzdělávání – ngramotnost a nedostatek vzdělání jsou jednou ze základních překážek samostatného vývoje jednotlivých rozvojových zemí. „*Podle odhadů organizace Oxfam nenavštěvuje základní školu zhruba 130 miliónů dětí po celém světě. Z toho sedmdesát procent tvoří dívky. Školní projekty zaměřené na šíření gramotnosti,*

---

<sup>72</sup> STOJANOV, Robert a kol. Rozvojovka. *Humanitární pomoc a rozvojová spolupráce* [online]. 2008 [cit. 2013-05-15]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/humanitarni-pomoc-a-rozvojova-spoluprace>

<sup>73</sup> tamtéž

*posilování učitelských kapacit a metodologie atd., se proto řadí v rámci rozvojové spolupráce ke klíčovým.*<sup>74</sup>

Podpora zdravotnictví – jedním z největších problémů zemí Jihu je šíření HIV/AIDS a dalších nakažlivých nemocí, které jsou v rozvinutějších zemích snadno léčitelné. Mnohé programy rozvojové spolupráce se soustředí na zlepšení zdravotnického systému jednotlivých zemí a také se věnují prevenci chorob.

Rozvoj podnikání – chudé oblasti většinou trpí vysokou nezaměstnaností a nízkým počtem pracovních míst. Rozvojová spolupráce se v této oblasti zaměřuje na rozvoj podnikání, na zřizování dílen a podniků. Nedílnou součástí rozvojové spolupráce je zvyšování kvalifikace obyvatel prostřednictvím různých kurzů.

Životní prostředí – rozvojové projekty se zabývají také otázkami životního prostředí, ekologických katastrof, záchrany druhů živočichů i rostlin, geologických průzkumů, zalesňování atd.

Energetické zdroje – jeden z klíčových témat rozvojové spolupráce je otázka soběstačnosti a udržitelnosti energetických zdrojů, které svět potřebuje ke své existenci.<sup>75</sup>

*„Pro hodnocení kvality zahraniční rozvojové spolupráce Evropská konfederace CONCORD v roce 2012 zavedla metodiku tzv. skutečné pomoci, do které jsou zahrnuty především prostředky, které představují přesun zdrojů do rozvojových zemí a jsou určeny pro rozvojové aktivity pro snižování chudoby a podporu nejzranitelnějších skupin obyvatelstva v rozvojových zemích.“*<sup>76</sup>

Rozvojová spolupráce v průběhu své existence zahrnuje mnoho úspěšných projektů, které posunuly komunity v rozvojových zemích kupředu. Globální rozvojová spolupráce umožnila mnoha lidem přístup ke vzdělání a základní zdravotní péči. Vlády nejrozvinutějších zemí odpustily některým nejchudším zemím astronomické dluhy, čímž jim pomohla začít znovu. Vzdělávací projekty zvýšily gramotnost v mnoha zemích.

---

<sup>74</sup> STOJANOV, Robert a kol. Rozvojovka. *Humanitární pomoc a rozvojová spolupráce* [online]. 2008 [cit. 2013-05-15]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/humanitarni-pomoc-a-rozvojova-spoluprace>

<sup>75</sup> tamtéž

<sup>76</sup> MILÉŘOVÁ, Jana a DUDOVÁ, Zuzana. *Zpráva FoRS o zahraniční rozvojové spolupráci ČR za rok 2011: hodnotící zpráva nevládních neziskových organizací sdružených ve FoRS – Českém fóru pro rozvojovou spolupráci*. Vyd. 1. Praha: FoRS, 2012. s. 23.



V některých asijských a afrických zemích pomohly projekty zaměřené na boj proti viru HIV zamezit nebo aspoň zmírnit šíření a dopady této strašlivé nemoci. Nelze tvrdit, že všechny projekty rozvojové spolupráce byly úspěšné, avšak je potřeba považovat rozvojovou spolupráci za jednu z nejdůležitějších součástí zahraniční politiky zejména vyspělých států světa.

### 3 Nadace a nadační fondy

V této kapitole se budeme zabývat nadacemi a nadačními fondy. Nejdříve definujeme pojem nadace a nadační fondy a objasníme rozdíly mezi nimi. Zaměříme se na majetek, účel, strukturu, vznik a zánik nadací a nadačních fondů a veškerých náležitostí.

#### 3.1 Vymezení pojmu nadace a nadační fondy

Nadace jsou účelová sdružení majetku, která mohou mít soukromoprávní nebo veřejnoprávní charakter. Název fond nebo ústav se používá pro nadace veřejného práva. „V ČR upravuje právní postavení nadačních subjektů zákon č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech (ZNNF). Nadace a nadační fondy jsou definované jako právnické osoby, jako účelová sdružení majetku, která jsou zřízeny podle ZNNF a mají obecné prospěšný účel.“<sup>77</sup>

Nadace plní dvě základní funkce. Funkce akumuláční, která spočívá v shromažďování a rozšiřování majetku nadace. Funkce distributivní znamená, že majetek nadace je poskytnut třetím osobám. Práva a povinnosti nadace jsou upravována i zákonem, ne pouze zřizovatelem, z důvodu možnosti zneužití majetku nadace.

Nadace jsou neziskové organizace, které nejsou státem financované a jejich činnost je závislá na příspěvcích sponzorů a dárců. Nadace a nadační fondy potřebují pro svou činnost finanční zdroje, jež mohou být: vklady zřizovatele, příjmy z provozování podnikatelské činnosti, dotace z veřejných rozpočtů, dary soukromých dárců a příjmy ze správy vlastního majetku.

V případě právního zakotvení v českém právním řádu prošla nadace jako právní forma složitým vývojem. Po roce 1965 se nadace jako právní forma neobjevila v novém socialistickém občanském zákoníku. Po roce 1989 v důsledku změn ve společnosti bylo potřeba upravit absenci nadačního zákonodárství. „Po roce 1990 byla nadace vnímána jako účelový fond s právní subjektivitou, který bylo možno zřídit za účelem rozvoje duchovních hodnot, ochrany lidských práv nebo jiných humanitárních cílů.“<sup>78</sup> K rozvoji nadací v roce 2002 přispěl fakt, že Asociace nadací při Fóru dárců přijali principy etického

<sup>77</sup> RONOVSÁ, Kateřina. *Spolkové a nadační právo*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 57.

<sup>78</sup> RONOVSÁ, Kateřina. *Tendence vývoje českého nadačního práva v rámci sjednocené Evropy*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 52.

chování – „účelem nadací je spravovat a rozdělovat finanční prostředky pro veřejně prospěšné účely, a tím sloužit celé společnosti.“<sup>79</sup>

### 3.1.1 Postkonfliktní rekonstrukce

Prostor pro působení nadací je dán i postkonfliktní rekonstrukcí, což je dlouhodobý proces, který začíná po skončení konfliktu a jehož cílem je vytvořit demokraticky fungující a bezpečnou společnost. Poválečná rekonstrukce musí mnohdy vytvořit nový politický systém. Na tomto procesu se podílí nejen vlády jednotlivých zemí, ale i mezinárodní či domácí organizace. Toto partnerství se v praxi osvědčilo a poválečná obnova zapříčinila nárůst nevládních organizací. Hlavní oblast, na kterou se nevládní organizace soustředily, byla poválečná obnova, budování míru, ale také rozvojová spolupráce. V 60. letech 20. století se formalizoval vztah mezi OSN a mezinárodními nevládními organizacemi. V září 1961 přijal americký kongres Zákon o zahraniční pomoci, který upravil dosavadní systém zahraniční rozvojové a humanitární pomoci. Americká vláda vytvořila Americkou agenturu pro mezinárodní rozvoj (USAID), která zastřešovala civilní pomoc – humanitární a rozvojovou pomoc.

Postkonfliktní rekonstrukce se zaměřuje i na transformaci právního systému, dodržování lidských práv, volební reformy, atd. Podstatnou roli v postkonfliktní rekonstrukci mají také instituce, které by se měly přizpůsobit nově vzniklé společnosti. Š. Waisová se domnívá, že pro dosažení dlouhodobě udržitelného úspěchu je nezbytná spolupráce mezi mezinárodními či domácími nevládními organizacemi a lokálními či národními vládami. Avšak udržet partnerství mezi nevládními organizacemi a vládami jednotlivých zemí není snadné. Nevládní organizace bojují proti politice vlád, od kterých však přijímají finanční prostředky pro své projekty. Sdílím názor Š. Waisové, která se domnívá, že by postkonfliktní rekonstrukce měly používat takové nástroje či strategie, které budou šetrné k hodnotám, zájmům a prioritám určité společnosti a nepřispějí ke zhoršení situace.<sup>80</sup>

---

<sup>79</sup> KRBEČ, Lubomír. *Duchovní hodnoty a budoucnost českých nadací*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství ČVUT, 2009, s.7.

<sup>80</sup> WAISOVÁ, Šárka. *Poválečná obnova a budování míru: Role a strategie mezinárodních nevládních organizací*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita Mezinárodní politologický ústav, 2008, s. 26-35.

### 3.1.2 Majetek nadace

Majetek nadace tvoří nadační jmění, které je zákonem stanoveno na minimální částku 0,5 milionu korun. Nadační fond má spotřební povahu, což znamená, že jeho majetek může být vyčerpán, poté může dojít ke zrušení nadačního fondu.

Nadace či nadační fondy se nesmí podílet na financování politických stran a hnutí. Nadační jmění může být použito pouze v souladu s podmínkami stanovenými v nadační listině. Nadace musí vypracovávat výroční zprávu o své činnosti, která je zkontrolována auditorem.<sup>81</sup>

### 3.1.3 Srovnání nadací a nadačních fondů

Nadace musí mít nezastavitelný majetek, který může být složen z nezcizitelného nadačního jmění (majetkové vklady zřizovatelů či nadační dary), jehož minimální výše je 0,5 milionu, nebo ze zcizitelného ostatního majetku. Majetek musí být využíván pro obecně prospěšný účel. Nadace musí mít trvalý charakter i nadační účel. Auditor je povinen kontrolovat účetní závěrku. Nadace nesmí přímo podnikat, ale mohou se podílet na podnikání jiných osob. Výnosy z nadačního jmění jsou osvobozeny od daně z příjmů právnických osob.

Nadační fond má nezastavitelný majetek složený z peněžitých i nepeněžitých majetkových vkladů zřizovatelů a z nadačních darů. Nadační fond používá majetek k plnění nadačního účelu, nemusí mít trvalý charakter a nemusí mít výnosovou povahu. Nadační fondy nesmí podnikat ani se podílet na podnikání jiné osoby. Výnosy z majetku nejsou osvobozeny od daně z příjmů právnických osob.<sup>82</sup>

## 3.2 Zřízení a vznik nadace

Nadace a nadační fondy jsou zřizovány na základě nadační listiny, která musí obsahovat určité náležitosti. *„Zřizuje-li se nadace nebo nadační fond smlouvou, musí být pravost podpisu zřizovatelů na smlouvě úředně ověřena. Zřizuje-li se nadace nebo nadační fond zakládací listinou či závětí, musí být nadační listina pořizena ve formě notářského*

---

<sup>81</sup> DVOŘÁK, Tomáš. *Nadace a nadační fondy*. Vyd. 2. Praha: Wolters Kluwer, 2010. s. 97.

<sup>82</sup> RONOVSÁ, Kateřina. *Spolkové a nadační právo*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 55.

*zápisu.*“<sup>83</sup> Písemná smlouva i zakládací listina musí obsahovat určité náležitosti: název a sídlo nadace nebo nadačního fondu, upřesňující údaje o zřizovateli – zda-li se jedná o fyzickou či právnickou osobu, konkrétní účel, pro který je nadace či nadační fond zřízen, výši majetkového vkladu, počet členů správní a dozorčí rady i s jejich osobními údaji, stanovení pravidla pro omezení nákladů nadace nebo nadačního fondu, určení osoby, která bude spravovat majetkové vklady zřizovatele, stanoven statut nadace a nadačního fondu, který určuje podmínky pro poskytování nadačních příspěvků. Zřizovatelem nadace či nadačního fondu může být fyzická osoba, soukromá obchodní společnost, neziskové organizace nebo veřejná správa.

Statut je základní právní dokument nadace, který upravuje vnitřní poměry, organizační strukturu nadace a vymezuje vztahy nadace ke třetím osobám. Každý má právo nahlédnout do statutu nadace či nadačního fondu. Nadace nebo nadační fond vzniká dnem zápisu do rejstříku a návrh na zápis do rejstříku podává zřizovatel. K návrhu na zápis nadace nebo nadačního fondu do rejstříku se přikládá nadační listina, doklad o zaplacení peněžitého vkladu, výpisy z rejstříku trestů členů správní a dozorčí rady.<sup>84</sup>

### 3.2.1 Účel nadace

V nadační listině musí být vymezen účel nadace, což je velmi těžce definovatelný. „*ZNNF striktně stanovuje, že nadační účel je obecně prospěšný, jedná se zejména o rozvoj duchovních hodnot, ochrana lidských práv nebo jiných humanitárních hodnot, ochrana životního prostředí, kulturních památek a tradic a rozvoj vědy, vzdělání, tělovýchovy a sportu.*“<sup>85</sup> Nadace jsou zřízeny, aby finančně pomáhaly výše zmíněným činnostem.

Nadací a nadační fondy nesmí podnikat vlastním jménem, avšak ze zákona existuje několik výjimek. „*Nadační subjektu mohou pronajímat nemovitosti, pořádat loterie, tomboly, veřejné sbírky, kulturní, společenské, sportovní a vzdělávací akce.*“<sup>86</sup> Nadace mohou úplatně nabývat majetkové účasti na akciových společnostech, celkový rozsah nesmí přesáhnout 20% z majetku nadace.

---

<sup>83</sup> RONOVSÁ, Kateřina. *Spolkové a nadační právo*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 60.

<sup>84</sup> RONOVSÁ, Kateřina. *Tendence vývoje českého nadačního práva v rámci sjednocené Evropy*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 61-64.

<sup>85</sup> RONOVSÁ, Kateřina. *Spolkové a nadační právo*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 65.

<sup>86</sup> tamtéž

### 3.2.2 Organizační struktura nadace

Při zřízení nadace musí být jmenována správní rada, která bude vést a spravovat nadaci a také dozorčí rada, která bude kontrolovat činnost nadace.

Správní rada je statutární orgán nadace a nadačního fondu, který spravuje její majetek, organizuje činnost a rozhoduje o všech záležitostech týkající se nadace či nadačního fondu. Mezi hlavní činnost správní rady patří: vydání statutu, schvalování rozpočtu, volba nových členů správní a dozorčí rady. Její činnost musí být v souladu s právními předpisy, nadační listinou a statutem. Správní rada musí mít nejméně tři členy, funkční období je tříleté a každý rok je jmenována třetina členů. Členství ve správní radě může zaniknout uplynutím funkčního období, úmrtím, odvoláním nebo odstoupením člena. Správní rada si volí mezi svými členy předsedu, který svolává a řídí jednání správní rady. K rozhodnutí správní rady je potřeba souhlas většiny a hlasovací právo členů je rovné.

Dozorčí rada je kontrolním orgánem nadace nebo nadačního fondu. Je zřízena pouze v případě, kdy nadační jmění je vyšší jak pět miliónů korun. Pokud zřízena není, vykonává tuto funkci revizor. Dozorčí rada kontroluje účetnictví nadace či nadačního fondu, dohlíží na to, zda nadace či nadační fond provádí činnost v souladu s právními předpisy a informuje správní radu o výsledcích své kontrolní činnosti. Veřejná kontrola nadace je uskutečňována prostřednictvím auditu a výročních zpráv.<sup>87</sup>

### 3.2.3 Zrušení a zánik nadace

Nadace může být zrušena na základě určitých skutečností: dosažením účelu nadace, rozhodnutím správní rady o sloučení s jinou nadací či nadačním fondem, rozhodnutím soudu o zrušení či prohlášením konkursu.<sup>88</sup>

## 3.3 Nadace v České republice

Nejstarší nadace v Čechách je Nadání Josefa, Marie a Zdeňky Hlávkových, která nebyla zrušena komunistickým režimem. Hlavním cílem této nadace je podporovat talentované studenty pražských vysokých škol. Vzdělávací nadace Jana Husa vznikla v 70. letech 20. století v Oxfordu, jejím úkolem bylo podpořit českou kulturu a vzdělanost

---

<sup>87</sup> DVOŘÁK, Tomáš. *Nadace a nadační fondy*. Vyd. 2. Praha: Wolters Kluwer, 2010. s. 55-62.

<sup>88</sup> RONOVSÁ, Kateřina. *Spolkové a nadační právo*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 73.

v komunistickém Československu. „*Nadace podporuje rozvoj plnohodnotného a kvalitního vzdělávání jako základu zdravé občanské společnosti založené na principech demokracie, solidarity a zodpovědnosti.*“<sup>89</sup> Nadace Charty 77 vznikla v roce 1978 ve Stockholmu, původně se zaměřovala na ochranu lidských práv a podporu disidentů, dnes se její zaměření soustředí na celou škálu humanitárních aktivit. Nadace Česká rada humanitárních organizací vznikla v roce 1990 a jejím cílem bylo zmírnit utrpení lidí prostřednictvím humanitárních projektů. Mezi nově vzniklé nadace patří Výbor dobré vůle – Nadace Olgy Havlové, kterou založila Dagmar Havlová v roce 1990. Hlavním úkolem nadace bylo pomáhat lidem se zdravotním nebo sociálním handicapem. V květnu 1990 byla založena Nadace Občanského fóra, jejímž posláním je chránit kulturní dědictví v České republice. V roce 1993 vznikla Nadace rozvoje občanské společnosti, která podporuje organizace občanské společnosti, které přispívají k udržování demokratických hodnot. Informační centrum nadací se zaměřuje na podporu neziskového sektoru v rámci kvalitního vzdělávacího a informačního servisu.<sup>90</sup>

### **3.4 Vznik analytického pracoviště v ČR**

V roce 2003 se Katedra veřejné ekonomie Ekonomicko-správní fakulta Masarykovy univerzity v Brně a Brněnský institut rozvoje občanské společnosti TRIALOG založily první výzkumné a analytické pracoviště v ČR, které se bude zabývat studiem ekonomiky neziskových organizací. Důvod k založení zmíněného pracoviště byl nedostatek statických a ekonomických údajů o neziskových organizacích. V roce 2003 vzniklo Centrum pro výzkum neziskového sektoru (CVNS).<sup>91</sup>

Nadace a nadační fondy spadají pod organizaci Fórum dárců – sdružuje nadace a nadační fondy, které se podílí na rozvoji českého nadačního prostředí. V červnu 2012 bylo v České republice registrováno 458 nadací a 1278 nadačních fondů. Nadace tvoří

---

<sup>89</sup> KRBEC, Lubomír. *Duchovní hodnoty a budoucnost českých nadací*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství ČVUT, 2009, s.5.

<sup>90</sup> tamtéž, s. 6.

<sup>91</sup> ROSENMAJER, Tomáš a kol. *Ekonomické výsledky nadačních subjektů v roce 2002: Projekt Ekonomika nadačních subjektů v České republice*. Vyd. 1. Brno: Centrum pro výzkum neziskového sektoru, 2004, s. 2.

přibližně 1% ze všech českých neziskových organizací. Počet nadací není přesný, protože řada z nich funguje na dobrovolnické bázi - bez placených zaměstnanců.<sup>92</sup>

Domníváme se, že nadace jsou v dnešní době nepostradatelnou součástí naší společnosti. Jejich činnost je veřejností vnímána stále pozitivněji, což dokazuje i každoroční nárůst registrovaného nadačního jmění, které se rok od roku zvyšuje. Nadace jsou důležitá zejména z důvodu schopnosti okamžitou poskytnout pomoc přímo tam, kde je potřeba. Nadace se nesnaží nahradit úlohu státních institucí, ale snaží se je efektivně doplňovat, což je jeden z jejich hlavních cílů.

---

<sup>92</sup> *Aktualizovaná statistika počtu NNo v letech 1990 – 2012* [online]. 2012 [cit. 2013-05-21]. Dostupné z : [http://www.neziskovsky.cz/clanky/511\\_538\\_543/fakta\\_neziskovsky-v\\_statistika-poctu-neziskovych-organizaci/](http://www.neziskovsky.cz/clanky/511_538_543/fakta_neziskovsky-v_statistika-poctu-neziskovych-organizaci/)



## 4 Nadace Člověk v tísni

V této kapitole se budeme zabývat nadací Člověk v tísni. Nejdříve se zaměříme na vývoj společnosti od jejích počátků. Dále se budeme soustředit na hlavní činnost nadace v rozvojových zemích a specifikujeme její oblasti působení. Pozornost bude věnována i struktuře organizace.

### 4.1 Historie společnosti Člověk v tísni

Česká humanitární organizace Člověk v tísni existuje již 21 let. Organizace patří k největším ve střední Evropě, má v současnosti více než 3 stovky zaměstnanců pracujících nejen v České republice, ale ve 20 zemích světa s ročním rozpočtem kolem 500 milionů korun. Jedním ze zakladatelů společnosti Člověk v tísni byl Šimon Pánek, její dosavadní ředitel, Jan Kamenický, finanční ředitel společnosti a Česká televize, díky níž byla veřejnost informována nejen o samotných problémech, ale i o používání peněz, které byly vybírány. Reportéři České televize jezdili s pracovníky organizace do válečných oblastí, lidé mohli přímo v televizi vidět, že ta pomoc doráží na místo, což přispělo ke všeobecné důvěře k pomoci.<sup>93</sup>

V roce 1992 Jaromír Štětina, tehdejší redaktor Lidových novin a korespondent v bývalém Sovětském svazu, zavolal z Moskvy Šimonu Pánkovi, a řekl mu, že už odmítá pouze psát o strašlivé situaci v Karabachu. Založil novinářsko-humanitární tým Epicentrum v Lidových novinách. Pod záštitou týmu byla vyhlášena veřejná sbírka SOS Náhorní Karabach a pomoc byla dopravena přímo do místních nemocnic. Ke konci roku byla v rámci Nadace Lidových novin poslána první dodávka pomoci do Bosny, kde probíhala válka.<sup>94</sup>

V začátcích působnosti organizace bylo pracovníkům kolem 20-ti let, pohybovali se přímo v živých konfliktech. Š. Pánek vzpomíná na začátky jejich práce, kdy začali jezdit do postižených oblastí a přespávat například v obklíčeném Sarajevu, kde nic nefungovalo.

---

<sup>93</sup> BALÁŽOVÁ, Jarmila. *Dvacet let organizace Člověk v tísni* [online]. 13.6.2012 [cit. 2013-30-05]. Dostupné z: [http://www.rozhlas.cz/cro6/stop/\\_zprava/1073153](http://www.rozhlas.cz/cro6/stop/_zprava/1073153)

<sup>94</sup> *Historie Člověk v tísni* [online]. 2013 [cit. 2013-30-05]. Dostupné z: <http://www.clovekvtisni.cz/cs/historie>

S místními rodinami sdíleli jejich starosti, jestli se v noci bude střílet, kde opatřit dřevo na zimu, aby se mohlo vařit, když město bylo odstřiženo od energií.<sup>95</sup>

V roce 1993 nadace zahájila největší humanitární operaci z postkomunistických zemí na pomoc obyvatelům Bosny a Hercegoviny. Do země byly poslány konvoje s potravinami a hygienickými potřebami a několik zásilek léků pro nemocnice. Následující rok se nadace stala oficiálním partnerem UNICEF pro pomoc v bývalé Jugoslávii. Ve stejném roce byly dodány potraviny do Somálska a Mongolska. V roce 1994 vznikla z Nadace LN Nadace Člověk v tísni při České televizi, která poslala humanitární konvoje do čečenských zdravotnických zařízení a založila Poradnu pro krajany v pro české krajany v Kazachstánu. „*Od roku 1994 udílí společnost Člověk v tísni každoročně cenu Homo Homini za významný osobní přínos k obhajobě lidských práv a prosazování demokratických přístupů.*“<sup>96</sup>

V roce 1995 se v ČR uskutečnila obsáhlá přehlídka bosenské kultury, která zahrnovala výtvarné a fotografické výstavy, hudební koncerty, odborné semináře, výstavu knih a publikací, atd. Hlavním cílem této akce bylo vyjádřit odpor bosenských umělců a intelektuálů proti válce. Na sklonku roku 1995 Člověk v tísni pomohl krajanské menšině v rumunském Banátu. V roce 1996 skončila válka v Bosně a Hercegovině, Člověk v tísni se zaměřil na rekonstrukci nemocnic, škol, kulturních a sportovních center.

V roce 1997 bylo do albánských nemocnic a dětských domovů posláno zdravotnické vybavení. Člověk v tísni podpořil kubánské demokratické opozice, dobrovolníci nadace poskytli na Kubě léky, finanční prostředky nemocným a pomohli rodinám odpůrců totalitního režimu. V témže roce byly povodně na Moravě a ve Slezsku, což byla první rozsáhlá akce v České republice, která zahrnovala i první veřejnou sbírku u nás.

V roce 1998 vzniklo Běloruské centrum Člověka v tísni, které se snažilo poskytovat objektivní informace o Lukašenkově diktatuře a upozornit na porušování lidských práv.

---

<sup>95</sup> BALÁŽOVÁ, Jarmila. *Dvacet let organizace Člověk v tísni* [online]. 13.6.2012 [cit. 2013-30-05]. Dostupné z: [http://www.rozhlas.cz/cro6/stop/\\_zprava/1073153](http://www.rozhlas.cz/cro6/stop/_zprava/1073153)

<sup>96</sup> *Historie Člověk v tísni* [online]. 2013 [cit. 2013-30-05]. Dostupné z: <http://www.clovekvtisni.cz/cs/historie>

Veřejné sbírky umožnily Člověku v tísní poslat do Kosova první humanitární konvoj. V témže roce nadace poslala léky a hygienické potřeby do Tádžikistánu, kde byly povodně.

„V roce 1999 se nadace změnila v obecně prospěšnou společnost, nový oficiální název byl *Člověk v tísní - společnost při ČT, o. p. s.*“<sup>97</sup> Nadace se zaměřila na pomoc uprchlíkům v Černé Hoře. Dále nadace zásobovala potravinami a hygienickými potřebami Makedonii, kde bylo více jak 40 tisíc uprchlíků z Kosova. Ve zničeném Kosově nadace realizovala rozsáhlý program oprav střech a domů, poskytla dočasné ubytování pro rodiny bez domova. Byly zde postaveny nové školy a zdravotnická střediska. Od roku 1999 nadace každoročně pořádá Mezinárodní festival dokumentárních filmů o lidských právech Jeden svět. V případě České republiky zahájil svou činnost projekt terénní sociální práce a některých romských lokalitách ČR začali působit vyškolení pracovníci.

V roce 2000 byl zřízen Infoservis, informační projekt, který se zaměřuje na zvyšování povědomí české veřejnosti o dění v krizových oblastech, porušování lidských práv a současných globálních problémech. Infoservis publikuje své články v novinách a má také své webové stránky. Nadace ve spolupráci s Českou televizí natočila několik dokumentárních filmů o své působnosti v krizových oblastech světa. V roce 2000 nadace jako jedna z prvních humanitárních organizací dopravila do Čečenska náklady potravin ještě v době intenzivních bojů.

Od roku 2001 se ČvT v Čečensku zaměřil na rekonstrukční programy podpory bydlení v nejkrizovějších oblastech, na opravy škol a nemocnic. V České republice vznikl projekt Varianty, jehož hlavním cílem bylo zlepšit vztahy mezi menšinami a českou majoritou. Uskutečnila se mediální kampaň proti rasismu a netoleranci „Be Kind To Your Local Nazi“. V roce 2002 začala nadace působit na území protitalibanské aliance, kde nejen dodávala potraviny a hygienické potřeby, ale také pomáhala uprchlíkům. V dnešní době je zde prioritou oprava komunikací, rozvoj škol a zdravotních zařízení. Ve stejném roce vznikl vzdělávací program Jeden svět na školách, který nabízí školám dokumentární filmy a doprovodné metodické pomůcky k výuce aktuálních témat současného světa. Program využívá více než 2900 základních a středních škol v České republice.

---

<sup>97</sup> *Historie Člověk v tísní* [online]. 2013 [cit. 2013-30-05]. Dostupné z: <http://www.clovekvtisni.cz/cs/historie>

Počátkem roku 2003 začala působit humanitární mise v Iráku, která zde realizovala projekty obnovy zdravotnictví a školství. O rok později byli čeští pracovníci nuceni evakuovat do jordánského Ammánu, projekt se zaměřil na podporu iráckých nevládních organizací a na budování občanské společnosti. V roce 2003 zahájila nadace rozvojové projekty, jejichž hlavním cílem je odstranění chudoby a k rozvoji určitých oblastí jako je Namibie, Etiopie atd. 5. – 7. října 2003 se uskutečnila veřejná sbírka na výstavbu a vybavení základní školy v jižní Etiopii. Škola byla dokončena v polovině roku 2005. Na školních pozemcích žáci pěstují zemědělské plodiny a z výnosu se následně nakupují školní pomůcky. Na jaře roku 2003 nadace uzavřela smlouvy s Úřadem Evropské komise pro humanitární pomoc (ECHO), určené na humanitární pomoc ve světě. Z evropských peněz, zhruba 30 milionů českých korun, společnost Člověk v tísni financuje projekty v Afghánistánu a Čečensku.

Na konci roku 2004 došlo k zemětřesení a následné obrovské vlně tsunami v Jihovýchodní Asii. Nadace Člověk v tísni vyhlásila veřejnou sbírku na pomoc nejpostiženějších regionů. „*Sbírka se setkala s dosud nevidaným zájmem veřejnosti a za více než 130 milionů korun mohly být zrealizovány jak projekty okamžité pomoci (nákup léků, potravin), tak i do současnosti probíhající programy obnovy (stavby domů, veřejných staveb, škol a školek, volnočasové aktivity, psychosociální projekty atd).*“<sup>98</sup> K dalšímu silnému zemětřesení došlo v Pákistánu a Indii. Nadace vyčlenila prostředky na okamžitou humanitární pomoc. Ze začátku společnost zřídila polní ambulanci ve vesnici Ratnoi, ve které zdravotníci ošetřili více než 2 500 pacientů. Činnost nadace v Pákistánu pokračuje, zaměřuje se na odvoz sutin a odpadu a stavbu nových obydlí a škol.

V roce 2005 se konala sbírka na pomoc obětem tsunami na Srí Lance, díky níž zde byly postaveny domy, školy a školky. V České republice se konala kampaň Likviduj! [www.ceskaghetta.cz](http://www.ceskaghetta.cz) proti zhoršující se situaci sociálně vyloučených lidí. Vznikl projekt Polis, jehož cílem bylo pomoci znevýhodněným občanům. V roce 2006 vypukl v Libanonu válečný konflikt. Nadace ihned poskytla jídlo a hygienické potřeby obětem války. Další pomoc se uskutečnila na Jávě, kde bylo silné zemětřesení. V roce 2007 byla vyhlášena veřejná sbírka na pomoc Indii, kterou postihly ničivé povodně. Ve stejném roce vyhlásila nadace sbírku na pomoc Řecku, které zasáhly velké požáry. V roce 2008 byl uveden do kin

---

<sup>98</sup> *Historie Člověk v tísni* [online]. 2013 [cit. 2013-30-05]. Dostupné z: <http://www.clovekvtisni.cz/cs/historie>

film Kongo: hluboké ticho, který znázornil situaci znásilňovaných žen v Kongu. Díky soukromým dárcům se podařilo zlepšit život žen a dětí v azylových centrech. V srpnu 2008 nadace poskytla materiální a psychosociální pomoc utečencům z Gruzie. V září 2008 proběhla mise v Kambodži, hlavním cílem bylo zlepšit péči o matky a děti. Do konce roku se podařilo zavést vodu a elektřinu do několika nemocnic a vyškolit porodní sestry.

Humanitární pomoc a rozvojové programy Člověk v tísni poskytly v roce 2009 pomoc lidem v 18-ti zemích Afriky, Asie a Evropy včetně České republiky. Nadace musí v některých zemích čelit negativnímu nátlaku ze strany místních úřadů, jako tomu bylo například na Srí Lance a v Barmě. V roce 2009 byl zřízen charitativní e-shop [www.skutecnydarek.cz](http://www.skutecnydarek.cz), ve kterém si můžete koupit například kozu, krávu, šicí stroj, nebo školní tabuli. Výtěžek z prodeje darovacích certifikátů putuje do sbírky Skutečná pomoc.

Po zemětřesení na Haiti v roce 2010 zahájil Člověk v tísni humanitární pomoc zejména v oblasti školství. V červenci roku 2011 byla poskytnuta pomoc uprchlíkům ze Somálska a ze Sýrie. V dubnu 2012 Člověk v tísni vyhlásil sbírku pro Sýrii. Humanitární fond Klub přátel poskytl milion korun na podporu podzemní sítě syrských lékařů Doctors Coordinate of Damascus. Další milion korun z fondu zamířil na pomoc syrským uprchlíkům v Jordánsku.<sup>99</sup>

## 4.2 Činnost nadace Člověk v tísni

Během dvaceti let své existence se Člověk v tísni stal jednou z největších neziskových organizací ve střední Evropě, začal se zaměřovat také na oblast vzdělávání a pomoc sociálně slabším lidem. Její činnost se zaměřuje na 4 základní oblasti. Humanitární pomoc a rozvojovou spolupráci, podporu lidských práv, programy sociální integrace a vzdělávací a informační programy.

Člověk v tísni poskytuje okamžitou humanitární pomoc lidem v době přírodních katastrof nebo v průběhu válečných bojů. Humanitární pomoc je krátkodobá, reaguje na momentální krizi, je poskytována po dobu, kdy je země či oblast postižena a není schopna fungovat samostatně. Pomoc je organizována v případě zemětřesení, záplav, hladomorů způsobených suchem nebo válečným konfliktem apod. Prioritou pomoci je rychlost, kvalitní zhodnocení situace přímo na místě a dostatek finančních prostředků.

---

<sup>99</sup> *Člověk v tísni slaví 20. let* [online]. 3.6.2012 [cit. 2013-30-05]. Dostupné z: <http://beta.parlamentnilisty.cz/zpravy/tiskovezpravy/Clovek-v-tisni-slavi-20-let-234465>

Člověk v tísní je schopen úspěšně a rychle reagovat zejména díky Fondu okamžité pomoci, který je tvořen příspěvky Klubu přátel. Mezi činnost humanitární pomoci a obnovy patří: zajištění přístřeší, distribuce potravin, zajištění vody a hygieny, distribuce léků, oblečení, příkrývky, lékařské ošetření, zřizování uprchlických táborů, provizorní školní výuka, psycho-sociální pomoc obětem katastrof. Další etapa zahrnuje ekonomickou obnovu oblasti (organizace veřejných prací, odklizení trosk, zajištění potravy, oprava zničených domů, zavlažovací kanály, zdravotní střediska, školy, školky atd.) Ve všech fázích pomoci je kladen důraz na zapojení místních lidí, aby si oběti katastrof pomáhaly samy.

Současně se nadace zaměřuje na dlouhodobou pomoc lidem, kteří žijí v chudobě či špatných životních podmínkách. „*V zemích Afriky, Asie a Evropy realizuje rozvojové programy, které se snaží zlepšit přístup obyvatel ke vzdělání, zdravotní péči, dostupnost pitné vody, dodržování hygieny, rozvoj místních zdrojů obživy i zapojení lidí do procesů ovlivňujících dění v jejich zemi.*“<sup>100</sup> Humanitární pomoc se nevztahuje jen na celosvětové problémy, ale i na vnitrostátní problémy, humanitární tým několikrát zasahoval například při povodních v České republice. Za dvacet let činnosti poskytla nadace Člověk v tísní humanitární a rozvojovou pomoc více než 40 zemím.

Další oblastí, kterou se společnost zabývá je podpora lidských práv. Nadace poskytuje pomoc disidentům a podporuje občanskou společnost v nesvobodných zemích, které procházejí demokratickou proměnou (Kuba, Barma, Bělorusko, Rusko atd.). Člověk v tísní každoročně pořádá Mezinárodní festival dokumentárních filmů o lidských právech Jeden svět.

Nadace se soustředí také na programy sociální integrace. Poskytuje poradenské a vzdělávací služby sociálně slabším lidem a také dětem, aby dosáhly vzdělání, které jim pomůže se později prosadit na trhu práce. Nadace spolupracuje se školami, orgány místní samosprávy a jinými neziskovými organizacemi.<sup>101</sup>

#### **4.2.1 Zdraví a sociální služby**

V rozvojových zemích umírají denně milióny lidí na nemoci, kterým lze běžně předcházet a léčit je. Kvalita zdravotnické péče je v mnoha zemích velmi nízká, příčinou je

---

<sup>100</sup> *Humanitární pomoc a rozvoj* [online]. 2013 [cit. 2013-30-05]. Dostupné z: <http://www.clovekvtisni.cz/cs/historie>

<sup>101</sup> tamtéž

nedostatek kvalifikovaných lékařů, elektřiny, pitné vody, moderního vybavení a léků a špatný stav budov. Klíčovým problémem je také nízká úroveň vzdělání lidí, předsudky a nedostatečné hygienické návyky. Pro chudé lidi je velmi často zdravotní péče nedostupná, zejména kvůli vzdálenosti zdravotnického zařízení ale také z finančních důvodů. Člověk v tísní poskytuje materiální pomoc, která zahrnuje výstavbu či rekonstrukce nemocnic, poskytování technického vybavení a léků. Současně poskytuje odborná školení personálu a zlepšuje organizační vedení zdravotnických zařízení.<sup>102</sup>

#### 4.2.2 Vzdělávání

Vzdělávání je jednou z problematických oblastí zemí třetího světa. „*Ve světě je téměř jedna miliarda lidí, kteří neumějí číst a psát. Přes 100 miliónů dětí nemá přístup ani k základnímu vzdělání.*“ I když děti do školy chodí, jejich výuka má velmi nízkou úroveň. Společnost v rozvojových zemích postavila již desítky škol a vyškolila stovky pedagogů. Klade důraz na rekvalifikační kurzy, kde se lidé učí praktickým dovednostem. Nadace v rámci materiální pomoci opravuje budov, poskytuje vybavení a pomůcky.<sup>103</sup>

#### 4.2.3 Obživa a zajištění potravy

V chudých zemích lidé ztrácejí možnost obživy, nemají dostatečné znalosti a ani státní instituce jim nepomáhají situaci zlepšit. Pomoc je poskytována zejména venkovské komunitě a městské chudině. „*Rozvojové programy zaměřené na zdroje obživy se snaží dosáhnout efektivnějšího využití stávajících zdrojů prostřednictvím společného plánování, zvyšování odborného vzdělání a sdílení profesního zázemí.*“<sup>104</sup> Nadace se soustředí zejména na zemědělství, které bývá v chudých zemích jediným zdrojem živobytí. Činnost je zaměřena na efektivnější zemědělské postupy a také na způsobilost zemědělců své produkty nabízet na trhu. Důraz je kladen na rekvalifikační kurzy a školení, která poskytují praktické dovednosti zemědělcům a snaží se je naučit soběstačnosti, což je klíčové pro zlepšení situace.

---

<sup>102</sup> *Sociální práce* [online]. 2013 [cit. 2013-30-05]. Dostupné z: <http://www.clovekvtisni.cz/cs/historie>

<sup>103</sup> *Vzdělání* [online]. 2013 [cit. 2013-30-05]. Dostupné z: <http://www.clovekvtisni.cz/cs/historie>

<sup>104</sup> *Obživa a zajištění potravy* [online]. 2013 [cit. 2013-30-05]. Dostupné z: <http://www.clovekvtisni.cz/cs/humanitarni-a-rozvojova-pomoc/obziva-a-zajistenipotrawy-1>

#### 4.2.4 Voda a hygiena

Nedostatek kvalitní pitné vody je jeden ze zásadních problémů, se kterými se potýká většina rozvojových zemí. V zemích schází vodovodní i kanalizační systémy a ty existující jsou často znečištěné. Ženy a děti v postižených oblastech jsou nuceny nosit vodu několik kilometrů. Závadná voda je příčinou mnoha nemocí a epidemií v postižených oblastech. Situaci ještě zhoršuje skutečnost, že v rozvojových zemích není dostatečné povědomí o hygieně. „Člověk v tísní v rámci svých projektů provádí průzkum kvality existujících zdrojů pitné vody, hloubení nových studní a budování vodních distribučních systémů, budování kanalizačních systémů a stavbu hygienických zařízení, pomáhá místním institucím vodní zdroje efektivně spravovat a v neposlední řadě organizuje osvětové programy.“<sup>105</sup> Díky pomoci, kterou nadace poskytuje, mají ženy více času na vzdělání.

#### 4.2.5 Životní prostředí a místní rozvoj

Technologický pokrok v rozvojových zemích má negativní dopad na životní prostředí - kácení lesů, půdní eroze, znečišťování vody i ovzduší. Člověk v tísní se snaží být ohleduplný při realizaci projektů zaměřených na budování infrastruktury, jako je výstavba silnic, mostů či zdrojů energie. Environmentální programy nadace se zaměřují na zalesňování krajiny, přechod na trvale udržitelné technologie či citlivé hospodaření s přírodními zdroji.<sup>106</sup>

#### 4.2.6 Občanská společnost a dobré vládnutí

Člověk v tísní se zaměřuje také na podporu rozvoje občanské společnosti v zemích, které zasáhl válečný konflikt nebo procházejí společenskou přeměnou. Problémem je, že obyvatelé už nemají důvěru v demokratické instituce a odmítají se podílet na veřejném životě. Aktivní zapojení občanů do dění v jejich zemi je zásadní pro stabilizaci a rozvoj. Projekty jsou zaměřeny na efektivnost orgánů státní správy a místní samosprávy. Důležitá je i podpora nevládních organizací.<sup>107</sup>

---

<sup>105</sup> *Voda a hygiena* [online]. 2013 [cit. 2013-30-05]. Dostupné z: <http://www.clovekvtsni.cz/cs/humanitarni-a-rozvojova-pomoc/voda-a-hygiena-6>

<sup>106</sup> *Životní prostředí a místní rozvoj* [online]. 2013 [cit. 2013-30-05]. Dostupné z: <http://www.clovekvtsni.cz/cs/humanitarni-a-rozvojova-pomoc/zivotni-prostredi-a-mistni-rozvoj-2>

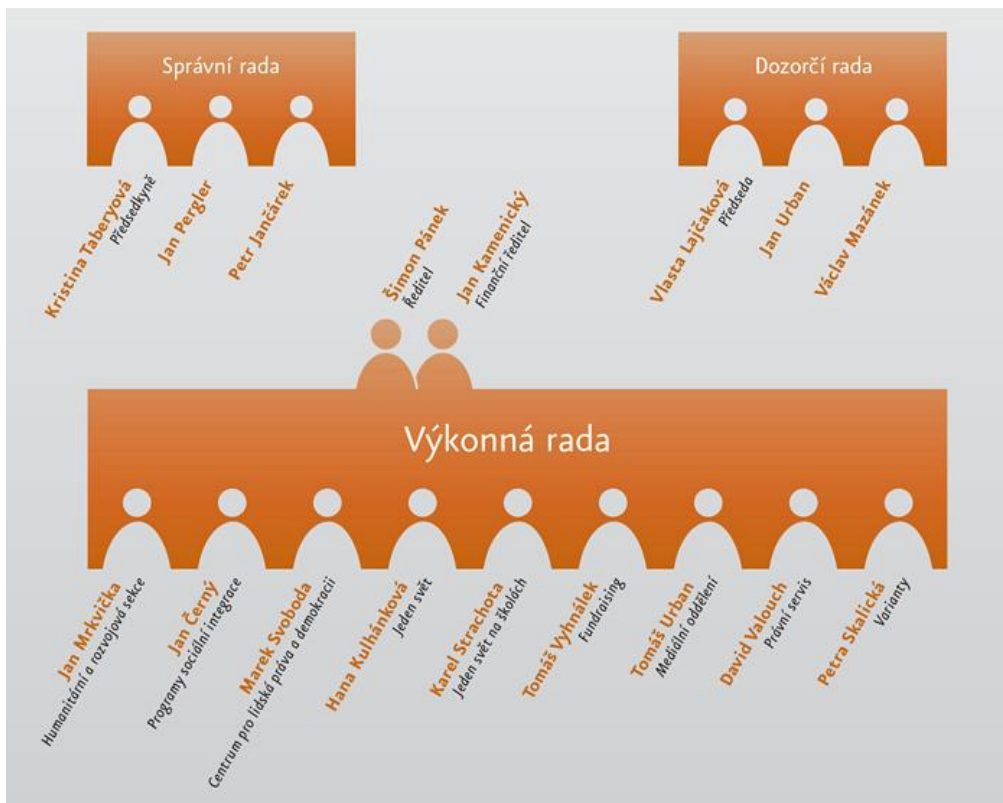
<sup>107</sup> *Občanská společnost a dobré vládnutí* [online]. 2013 [cit. 2013-30-05]. Dostupné z: <http://www.clovekvtsni.cz/cs/humanitarni-a-rozvojova-pomoc/obcanska-spolecnost-a-dobre-vladnuti-1>



### 4.3 Struktura organizace

Struktura organizace se neliší od ostatních humanitárních organizací. „Člověk v tísni je obecně prospěšná společnost registrovaná v rejstříku obecně prospěšných společností vedených Městským soudem v Praze, oddíl O, vložka 119.“<sup>108</sup> Na vedení nadace se podílejí správní rada, dozorčí rada a výkonná rada. V čele organizace stojí ředitel.

Obrázek 1. Struktura organizace (2013)



V případě finanční podpory je pro organizaci klíčový Klub přátel Člověka v tísni. Pravidelné měsíční příspěvky členů Klubu přátel se dělí na tři části. Polovina jde do humanitárního fondu okamžité reakce, to jsou ty peníze, které jsou použity okamžitě na nejrůznější problémy, jako jsou přírodní katastrofy či povodně. Čtvrtina peněz putuje na projekty podpory lidských práv a budování demokracie, což zahrnuje pomoc rodinám

<sup>108</sup> *Struktura organizace* [online]. 2013 [cit. 2013-30-05]. Dostupné z: <http://www.clovekvtsni.cz/cs/struktura-organizace>

politických vězňů a uprchlíků či podpora občanských aktivit v zemích, kde panují diktátorské režimy. A čtvrtina jde na podporu nových projektů, průzkumů a dalších věcí Člověka v tísní.<sup>109</sup>

Nadace v roce 2012 založila Langhans galerii v Praze, z něhož chce vybudovat místo pro setkávání lidí, kteří chtějí aktivně ovlivňovat veřejné dění. Úvodní fotografická výstava zobrazila začátky organizace i její dnešní záběr v humanitárních, sociálních, vzdělávacích a informačních aktivitách. Návštěvníci mohou v centru shlédnout řadu dokumentárních filmů, zúčastnit se veřejných debat, využít prezenční videotéku značného množství filmů dřívějších ročníků festivalu Jeden svět, školení a workshopy Člověka v tísní a dalších neziskových společností, kterým chce organizace prostor nabídnout.<sup>110</sup>

Pro ilustraci je možné uvést některé číselné údaje, které svědčí o důležitosti nadace ČvT. Nadace poskytla pomoc více než 11 milionům lidí po celém světě. 2 900 škol se zapojilo do programu Jeden svět na školách, více než 1 000 rodin politických vězňů dostalo pomoc, v ČR bylo rozděleno 400 milionů korun na povodně, festival Jeden svět navštívilo 805 tisíc diváků, nadace postavila či rekonstruovala 290 škol a celkově bylo využito pro pomoc 5 539 000 000 Kč.

Ochota pomáhat lidem v nouzi spojuje všechny lidi na světě a Česká republika není výjimkou. Vždy lidé v lepší ekonomické situaci pomáhali chudším v období válek či při přírodních katastrofách. Válečné konflikty či přírodní katastrofy s sebou nesou psychické i materiální důsledky, které je nezbytné řešit a snažit se jim předcházet v budoucnosti. Na řešení krizových situací se podílí řada organizací, které se snaží co nejrychleji a nejefektivněji pomoci lidem v nouzi. V České republice působí desítky humanitárních organizací a nadací, které poskytují finanční, materiální a duchovní pomoc doma i v zahraničí. Z výsledků práce ČvT je nutné říci, že nadace je nedílnou a nepostradatelnou součástí naší společnosti, která se denně snaží pomoci lidem na celém světě a snaží se, aby byl svět o něco lepší.

---

<sup>109</sup> BALÁŽOVÁ, Jarmila. *Dvacet let organizace Člověk v tísní* [online]. 13.6.2012 [cit. 2013-30-05]. Dostupné z: [http://www.rozhlas.cz/cro6/stop/\\_zprava/1073153](http://www.rozhlas.cz/cro6/stop/_zprava/1073153)

<sup>110</sup> *Člověk v tísní slaví 20. let* [online]. 3.6.2012 [cit. 2013-30-05]. Dostupné z: <http://beta.parlamentnilisty.cz/zpravy/tiskovezpravy/Clovek-v-tisni-slavi-20-let-234465>

## Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo charakterizovat humanitární organizace a zvláště jsme věnovali pozornost nadaci Člověk v tísni. Definovali jsme mezinárodní organizace v rámci mezinárodních vztahů a uvedli jsme jejich působení. Objasnili jsme pojem občanská společnost a rozlišili některá její dělení. Zaměřili jsme se na působení humanitárních organizací v rámci mezinárodního humanitárního práva. Práce se soustředila na vývoj rozvojové politiky a na její institucionální strukturu, objasnila základní problémové oblasti rozvojových zemí a uvedla určitá řešení. Následně jsme věnovali pozornost pojmům nadace a nadační fondy a určitým podmínkám, které jsou nezbytné pro jejich vznik. Zvláště jsme se zaměřili na nadaci Člověk v tísni, její historii a činnost u nás i ve světě.

V první kapitole jsme definovali pojmy mezinárodní organizace a mezinárodní vztahy. Pozornost byla věnována občanské společnosti a jejím znakům. Zaměřili jsme se na dělení, funkce a management občanské společnosti. Vymezili jsme hlavní cíle organizací občanské společnosti a mezinárodní spolupráci v rámci Evropy. Zaměřili jsme se na humanitární organizace a s ní související mezinárodní humanitární právo.

V druhé kapitole jsme věnovali pozornost aspektům rozvojové politiky a jejich členským státům. Charakterizovali jsme cíle, strukturu a vývoj rozvojové politiky. Zabývali jsme se podstatou problémů zemí Jihu a uvedli jsme určité alternativní přístupy k rozvoji těchto zemí.

V následující třetí kapitole jsme vymezili pojmy nadace a nadační fondy. Zaměřili jsme se na podmínky vzniku a zániku nadací a náležitosti, které s tím souvisí. Definovali jsme správní a dozorčí radu, které jsou zodpovědné za činnost nadace.

Ve čtvrté kapitole jsme se zaměřili na působení nadace Člověk v tísni u nás i ve světě. Objasnili jsme vývoj nadace od jejího založení v roce 1992 a uvedli jsme nejvýznamnější osobnosti, které stály u zrodu nadace. Věnovali jsme se konkrétním oblastem, na které se nadace zaměřuje.

Cíl práce byl naplněn. Avšak je nutné dodat, že aktivity stále probíhají. V rozsahu práce nebylo možné věnovat se aktivitám podrobněji.

## Seznam zkratek:

ACP	státy Afriky, Karibiku a Tichomoří
AKP	Africké, karibské a pacifické státy
AKT	sub-saharská Afrika, Karibik a Tichomoří
ASEM	Asijsko-evropské konference
AVE	Asociace pro dobrovolnou činnost v Evropě
CVNS	Centrum pro výzkum neziskového sektoru
ČR	Česká republika
ČvT	Člověk v tísni
EHS	Evropské hospodářské společenství
ECHO	Úřad pro humanitární pomoc
EIB	Evropská investiční banka
ERF	Evropský rozvojový fond
ES	Evropské společenství
EU	Evropská unie
G8	sdružení osmi nejvyspělejších států světa
HDP	hrubý domácí produkt
IRO	Mezinárodní organizace pro uprchlíky
LN	Lidové noviny
NATO	Severoatlantická aliance
OOS	organizace občanské společnosti
OSN	Organizace spojených národů
OXFAM	mezinárodní konfederace 13 organizací
PHARE	Pomoc hospodářské obnově Polska a Maďarska
SB	Světová banka
UNICEF	Dětský fond OSN
USA	Spojené státy americké
USAID	Americká agentura pro mezinárodní rozvoj
ZNNF	zákon o nadacích a nadačních fondech

## Seznam použité literatury:

BRÁZOVÁ, Věra Karin a kol. *Migrace a rozvoj: rozvojový potenciál mezinárodní migrace*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, 2011. 254 s. ISBN 9788087404102.

DUBA, Nomsa a kol. *Rozvojové země: potřebují pomoc, nebo volné trhy?* Praha: CEP – Centrum pro ekonomiku a politiku, 2009. 83 s. ISBN 9788086547749.

DVOŘÁK, Tomáš. *Nadace a nadační fondy*. Vyd. 2. Praha: Wolters Kluwer, 2010. 132 s. ISBN: 9788073575632.

FUCHS, Jiří. *Mezinárodní humanitární právo*. Praha: Ministerstvo obrany – agentura vojenských informací a služeb, 2007, 230 s. ISBN: 8788072784240.

JELÍNEK, Petr a kol. *Rozvojová politika Evropské unie*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2003. 92 s. ISBN 8086506339.

KRBEC, Lubomír. *Duchovní hodnoty a budoucnost českých nadací*. Praha: Nakladatelství ČVUT, 2009, 85 s. ISBN: 9788086729596.

LEBEDA, Petr a LUKÁŠ, Ivan. *Rozvojová pomoc nestačí: alternativní politické přístupy k chudobě a bezmoci ve světě*. Praha: Pražský institut pro globální politiku – Glopolis, 2009. 40 s. ISBN 9788025467879.

MILÉŘOVÁ, Jana a DUDOVÁ, Zuzana. *Zpráva FoRS o zahraniční rozvojové spolupráci ČR za rok 2011: hodnotící zpráva nevládních neziskových organizací sdružených ve FoRS – Českém fóru pro rozvojovou spolupráci*. Praha: FoRS, 2012. 50 s. ISBN 9788090537507.

MÜLLER, Karel B. *Politická sociologie: Politika a identita v proměnách modernity*. Praha: Portál, 2008, 216 s. ISBN: 9788073673802.

POTŮČEK, Martin. *Nejen trh: Role trhu, státu a občanského sektoru v proměnách české společnosti*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 1997, 188 s. ISBN: 8085850265.

RONOVSKÁ, Kateřina. *Spolkové a nadační právo*. Brno: Masarykova univerzita, 2008, 109 s. ISBN: 9788021045125.

RONOVSKÁ, Kateřina. *Tendence vývoje českého nadačního práva v rámci sjednocené Evropy*. Brno: Masarykova univerzita, 2009, 140 s. ISBN: 9788021049802.

ROSENMAYER, Tomáš a kol. *Ekonomické výsledky nadačních subjektů v roce 2002: Projekt Ekonomika nadačních subjektů v České republice*. Brno: Centrum pro výzkum neziskového sektoru, 2004, 32 s. ISBN: 802393404.

SKOVAJSA, Marek a kol. *Občanský sektor: Organizovaná občanská společnost v České republice*. Praha: Portál, 2010, 372 s. ISBN: 9788073676810.

ŠILHÁNOVÁ, Hana. *Humanitární organizace v systému sociální pomoci: Humanitární organizace v některých zemích západní Evropy*. Bratislava: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 1992, 45 s. ISBN: 8071380636.

TOŽIČKA, Tomáš a kol. *Občanská odpovědnost ve světle globální chudoby*. Praha: Educon, 2011. 83 s. ISBN 978-80-260-0352-6.

VYBÍRAL, Zbyněk. *Psychologie lidské komunikace*. Praha: Portál, 2000. 214 s. ISBN 80-7178-291-2.

WAISOVÁ, Šárka. *Poválečná obnova a budování míru: Role a strategie mezinárodních nevládních organizací*. Brno: Masarykova univerzita Mezinárodní politologický ústav, 2008, 181 s. ISBN: 9788021046993.

WAISOVÁ, Šárka. *Úvod do studia mezinárodních vztahů*. Vyd. 3. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, 248 s. ISBN: 9788073801779.

## Seznam elektronických zdrojů:

*Aktualizovaná statistika počtu NNo v letech 1990 – 2012* [online]. 2012 [cit. 2013-05-21]. Dostupné z : [http://www.neziskovky.cz/clanky/511\\_538\\_543/fakta\\_neziskovky-v\\_statistika-poctu-neziskovych-organizaci/](http://www.neziskovky.cz/clanky/511_538_543/fakta_neziskovky-v_statistika-poctu-neziskovych-organizaci/)

BALÁŽOVÁ, Jarmila. *Dvacet let organizace Člověk v tísni* [online]. 13.6.2012 [cit. 2013-30-05]. Dostupné z: [http://www.rozhlas.cz/cro6/stop/\\_zprava/1073153](http://www.rozhlas.cz/cro6/stop/_zprava/1073153)

BYDŽOVSKÁ, Marie. Euroskop. *Rozvojová politika* [online]. 2010 [cit. 2013-05-15]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8918/sekce/rozvojova-politika/>

*Člověk v tísni slaví 20. let* [online]. 3.6.2012 [cit. 2013-30-05]. Dostupné z: <http://beta.parlamentnilisty.cz/zpravy/tiskovezpravy/Clovek-v-tisni-slavi-20-let-234465>

*Historie Člověk v tísni* [online]. 2013 [cit. 2013-30-05]. Dostupné z: <http://www.clovekvtisni.cz/cs/historie>

*Humanitární pomoc a rozvoj* [online]. 2013 [cit. 2013-30-05]. Dostupné z: <http://www.clovekvtisni.cz/cs/historie>

LNĚNIČKA, Libor. Vybrané texty z politické geografie. *Mezinárodní organizace a vybrané integrační procesy ve světě* [online]. 2011 [cit. 2013-05-05]. Dostupné z: <http://is.muni.cz/do/rect/el/estud/pedf/js11/geo/web/pages/mezinarodni-organizace-integracni-procesy.html>

Ministerstvo vnitra České republiky. *Státní svrchovanost* [online]. 2010 [cit. 2013-06-02]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/statni-svrchovanost.aspx>

*Občanská společnost a dobré vládnutí* [online]. 2013 [cit. 2013-30-05]. Dostupné z: <http://www.clovekvtisni.cz/cs/humanitarni-a-rozvojova-pomoc/obcanska-spolecnost-a-dobre-vladnuti-1>

*Obživa a zajištění potravy* [online]. 2013 [cit. 2013-30-05]. Dostupné z: <http://www.clovekvtisni.cz/cs/humanitarni-a-rozvojova-pomoc/obziva-a-zajisteni-potravy-1>

*Sociální práce* [online]. 2013 [cit. 2013-30-05]. Dostupné z: <http://www.clovekvtisni.cz/cs/historie>

STOJANOV, Robert a kol. Rozvojovka. *Humanitární pomoc a rozvojová spolupráce* [online]. 2008 [cit. 2013-05-15]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/humanitarni-pomoc-a-rozvojova-spoluprace>

STOJANOV, Robert. Rozvojovka. *Rozvojové cíle tisíciletí* [online]. 2008 [cit. 2013-05-15]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/rozvojove-cile-tisicileti>

*Struktura organizace* [online]. 2013 [cit. 2013-30-05]. Dostupné z: <http://www.clovekvtisni.cz/cs/struktura-organizace>

*Voda a hygiena* [online]. 2013 [cit. 2013-30-05]. Dostupné z: <http://www.clovekvtisni.cz/cs/humanitarni-a-rozvojova-pomoc/voda-a-hygiena-6>

*Vzdělání* [online]. 2013 [cit. 2013-30-05]. Dostupné z: <http://www.clovekvtisni.cz/cs/historie>

*Životní prostředí a místní rozvoj* [online]. 2013 [cit. 2013-30-05]. Dostupné z: <http://www.clovekvtisni.cz/cs/humanitarni-a-rozvojova-pomoc/zivotni-prostredi-a-mistni-rozvoj-2>



## ANOTACE

<b>Jméno a příjmení:</b>	Monika Kunrtová
<b>Katedra:</b>	Společenských věd
<b>Vedoucí práce:</b>	Mgr. David Hampl, Ph.D.
<b>Rok obhajoby:</b>	2013

<b>Název práce:</b>	Humanitární organizace a nadace Člověk v tísni
<b>Název v angličtině:</b>	Humanitarian organizations and People in need foundation
<b>Anotace práce:</b>	Bakalářská práce je zaměřena na roli humanitárních organizací a zvláště je věnována pozornost nadaci Člověk v tísni. Práce se neorientuje pouze na teoretické poznatky, ale i na praktické působení.
<b>Klíčová slova:</b>	Humanitární organizace Rozvojová politika Nadace a nadační fondy Nadace Člověk v tísni
<b>Anotace v angličtině:</b>	My bachelor thesis is focused on the roles of humanitarian organizations. Especially it is paid attention to People in need foundation. The bachelor thesis is not specialised only in theoretical findings but also in practical findings.

<b>Klíčová slova v angličtině:</b>	Humanitarian organizations  Development policy  Foundations and endowment fund  People in need foundation
<b>Přílohy vázané v práci:</b>	
<b>Rozsah práce:</b>	64 stran
<b>Jazyk práce:</b>	česky